МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній рівень **«Магістр»**

на тему: **«Облік, контроль і аналіз формування та використання власного капіталу в .....Золочівського району Львівської області»**

Виконала: студентка групи Оп – 71з

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Пікуль Н.В.
(Прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент Мирончук З.П.
(Прізвище та ініціали)

Рецензент: Фельп В.В.
(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступень «Магістр»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри_____
(підпис)
«20» лютого 2023 року

З А В Д А Н Н Я

на кваліфікаційну роботу студентки
Пікуль Надії Віталіївни
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи «Облік, контроль і аналіз формування та використання власного капіталу в .....Золочівського району Львівської області»

Керівник роботи МИРОНЧУК ЗОРЯНА ПЕТРІВНА к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
Затверджена наказом ЛНУП від «17» лютого 2023 року № 33/к-с
2.Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи до «15» січня 2023 року

3.Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: нормативно-правові та літературні джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна фінансова та статистична звітність досліджуваного сільськогосподарського підприємства, Інтернет-джерела, методичні рекомендації
4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ
1.1. Економічна сутність власного капіталу та завдання обліку
1.2. Нормативно-правове та літературне забезпечення механізму формування і використання власного капіталу
1.3 Методика досліджень
2. ОЦІНКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ..... ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ
2.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності та стану власного капіталу у досліджуваному підприємстві
2.2. Організація обліку власного капіталу.
2.3. Відображення у фінансовій звітності інформації з обліку власного капіталу

2.4. Внутрішній контроль формування і використання власного капіталу на підприємстві

3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

3.1. Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині обліку власного капіталу

3.2. Оптимізація синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу на основі комп'ютерних технологій

3.3. Організація обліку формування і використання власного капіталу із застосуванням МСФЗ.

3.4.Вдосконалення організації внутрішнього контролю власного капіталу

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, схеми, рисунки

6. Дата видачі завдання «20» лютого 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи
1	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі ДР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для дипломної роботи).	20.02.23- 30.03.23 р.
2	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	01.04.23 – 31.08.23 р.
3	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи.	01.09.23 – 31.10.23 р.
4	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику ДР; виправлення його зауважень; здача ДР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	01.11.23 – 25.11.23 р.
5	Підготовка до захисту в ЕК. Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником ДР; виправлення зауважень у графічній частині).	26.11.23 – 24.01.24 р.

Студент _____ ПІКУЛЬ Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ МИРОНЧУК З.П.
(підпис) (прізвище та ініціали)

УДК 631.162:232.025.12:334

Дипломна робота: 88 сторінок текстової частини, 19 рисунків, 10 таблиць, 59 літературних джерел.

Облік, контроль і аналіз формування та використання власного капіталу в .....Золочівського району Львівської області.

Пікуль Н. В. - Дипломна робота. Кафедра обліку та оподаткування - Дубляни, Львівський НУП, 2024.

Дипломна робота розкриває актуальні аспекти обліку та контролю власного капіталу.

У першому розділі розкрита економічна суть, сучасні наукові та практичні засади оцінки власного капіталу, проводиться огляд чинної нормативно-правової бази та спеціальної літератури з обраної теми.

У другому розділі подано детальну характеристику ....., його організаційну структуру та спеціалізацію, аналіз основних економічних показників господарської діяльності, організацію облікової роботи. Охарактеризовано стан первинного, синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу у приватному підприємстві “Урожай”. Наведені фактичні дані з досліджуваного підприємства. Виявлено існуючі недоліки в організації даної ділянки обліку. Розкрито теоретичні та методичні засади проведення зовнішнього та внутрішнього контролю за формуванням і використанням власного капіталу підприємства.

У третьому розділі розглянуто основні напрями вдосконалення обліку і контролю власного капіталу у приватному підприємстві “Урожай”.

На основі опрацювання теоретичного та практичного матеріалів зроблені відповідні висновки та дано конкретні пропозиції.

АННОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «Магістр» присвячена вивченню питань сутності та формуванню власного капіталу підприємства, порядку відображення в обліку власного капіталу згідно національних та міжнародних стандартів як в цілому так і в ..... Золочівського району Львівської області.

В роботі описано методику формування та використання власного капіталу, відображено процес документування та складання фінансової звітності, охарактеризовано особливості формування облікової політики, зокрема в частині власного капіталу. Описано порядок аудиторської перевірки, з'ясовано методи контролю, принципи та напрямки ефективного управління власним капіталом.

Запропоновано шляхи покращення організаційних засад обліку основного сільськогосподарського виробництва шляхом запровадження в обліковий процес більш ефективного і прогресивного програмного забезпечення українського виробництва та можливістю вивчення і використання міжнародної практики із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності і обліку.

Ключові слова: власний капітал, бухгалтерський обік, аудит, облікова політика, фінансова звітність, комп'ютеризація обліку

ANNOTATION

The qualification work for the Master's degree is devoted to the study of the essence and formation of equity capital of an enterprise, the procedure for accounting for equity capital in accordance with national and international standards in general and in the private enterprise "……." of Zolochiv district, Lviv region.

The paper describes the methodology of formation and use of equity, reflects the process of documenting and preparing financial statements, characterizes the peculiarities of accounting policy formation, in particular in terms of equity. The author describes the audit procedure, identifies control methods, principles and directions of effective equity management.

The author suggests ways to improve the organizational principles of accounting for basic agricultural production by introducing more efficient and advanced software of Ukrainian production into the accounting process and the possibility of studying and using international practice with the application of international financial reporting and accounting standards.

Keywords: equity, accounting turnover, audit, accounting policy, financial statements, computerization of accounting

ЗМІСТ

	ВСТУП	**8**
Розділ 1	**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ**	**10**
1.1	Економічна сутність власного капіталу та завдання обліку	10
1.2	Нормативно-правове та літературне забезпечення механізму формування і використання власного капіталу	19
1.3	Методика досліджень	24
Розділ 2	**ОЦІНКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ..... ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ**	**28**
2.1.	Аналіз фінансово-господарської діяльності та стану власного капіталу у досліджуваному підприємстві	28
2.2	Організація обліку власного капіталу.	35
2.3	Відображення у фінансовій звітності інформації з обліку власного капіталу	44
2.4	Внутрішній контроль формування і використання власного капіталу на підприємстві	47
3	**ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ**	**54**
3.1	Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині обліку власного капіталу	54
3.2	Оптимізація синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу на основі комп’ютерних технологій	63
3.3	Організація обліку формування і використання власного капіталу із застосуванням МСФЗ.	66
3.4	Вдосконалення організації внутрішнього контролю власного капіталу	73
	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	**77**
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	**82**

ВСТУП

Актуальність дослідження. Загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються ним для формування його активів, називається його власним капіталом. Такі активи є чистими активами підприємства та створюються за рахунок інвестованого в них власного капіталу.

Неможливо розпочати бізнес без капіталу, оскільки навіть найменше підприємство потребує фінансування, щоб зареєструватися в органах влади, відкрити рахунок у банку, виготовити печатки та штампи, придбати оборотні та необоротні активи, найняти робочу силу тощо. Для цього потрібно авансувати гроші на різні платежі, а частина йде на поточний рахунок банку.

Під час заснування підприємства інвестується капітал у придбання майна, як-от матеріальних цінностей, основних засобів, нематеріальних активів і фінансових ресурсів. Усі ці майна складають статутний капітал. Крім того, під час діяльності компанії нагромаджується додатковий капітал. Власний капітал — це сума різних видів капіталу.

Утворення власного капіталу гарантує інвесторам, кредиторам, постачальникам і позичальникам, що компанія має кредит і йому можна довіряти. Це дозволяє їм мати ділові та партнерські відносини з компанією.

Після утворення підприємства власний капітал може зростати за рахунок грошей і іншого майна, а також прибутку, який залишається у його розпорядженні під час операційної, фінансової чи інвестиційної діяльності.

Власні та позикові кошти формують активи компанії. Коли підприємство засновується, його стартовий капітал складається з активів, інвестованих засновниками або учасниками. Ці активи є вартістю майна підприємства. Здійснюючи підприємницьку діяльність, компанія також використовує залучені кошти, що призводить до виникнення боргу. Права та вимоги кредиторів щодо майна компанії підтверджуються боргами, які мають більший пріоритет, ніж вимоги власників.

Власним капіталом є статутний капітал, пайовий капітал, додатковий вкладений капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал і вилучений капітал.

Одним із найважливіших елементів розвитку бізнесу є структура власного капіталу.

Проблема ефективності вживання і оптимізації будови основного капіталу (необоротних активів) аналізується у вітчизняній науковій літературі. Багато досліджень присвячено питанням оборотності та вдосконалення структури оборотного капіталу (оборотних активів), але замало уваги приділяється оптимізації структури власного капіталу, впливу цінових факторів і форм участі засновників.

Основними джерелами формування фінансового капіталу підприємств є як позикові, так і власні кошти. Таким чином, результат і ефективність діяльності компанії залежать не лише від того, як ефективно використовується капітал, але і від того, які джерела формують цей капітал.

Можна забезпечити необхідний рівень фінансової незалежності, рентабельності та максимізації ринкової вартості компанії, дотримуючись певних пропорцій власного та позикового капіталу. Таким чином, під час розроблення фінансової політики підприємства потрібно вибрати структуру капіталу, яка дозволить збільшити ринкову вартість економічної одиниці за найнижчою вартістю капіталу. Управління власним капіталом є особливо важливим для вітчизняних компаній у сучасних умовах, оскільки зовнішні джерела фінансування обмежені. Наявність власних фінансових ресурсів і їх ефективне використання в умовах фінансової кризи та дефіциту оборотних активів є одним із ключових факторів розвитку бізнесу. Ефективність діяльності компанії безпосередньо залежить від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворяться в гроші.

На підприємствах необхідно створити ефективну систему обліку та нагляду за кожною частиною власного капіталу, щоб вони могли точно

визначити розмір власного капіталу, його структуру та зміни протягом звітного періоду. Бухгалтерський облік є важливою частиною управління бізнесом.

Метою дипломної роботи є огляд і аналіз економічної суті власного капіталу, його змісту і завдань обліку; проведення оцінки економічно-фінансового стану та ефективності фінансово-господарської діяльності ....., а також вивчення організації щодо обліку та аудиту власного капіталу, щоб виявити наявні проблеми та розробити відповідні рішення.

Основними завданнями дипломної роботи є вивчення економічної суті власного капіталу та його законодавчого регулювання; дефініція провідних техніко-економічних показників фінансово-господарської діяльності .....; визначення основних принципів формування фінансового обліку власного капіталу; і проведення економічного аналізу власного капіталу та фінансового стану підприємства в цілому. Дипломна робота також розглядає теоретичні та методологічні основи проведення аудиту власного капіталу.

Дослідження стосується ..... у Золочівському районі Львівської області.

Дослідження стосується аналізу процесів створення та зміни власного капіталу, а також те, як вони можуть розвиватися в умовах формування ринку це є предметом даного дослідження.

Джерелами інформації даного дослідження є інформація про ..... за 2021–2022 роки, первинна, зведена документація та реєстри обліку, навчальні посібники та наукові статті.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ

1.1. Економічна сутність власного капіталу та завдання обліку

Оскільки він служить джерелом довгострокового фінансування компанії та показує її кредитоспроможність, власний капітал є одним із важливих показників діяльності компанії. Перш ніж розглядати, як інформація про власний капітал відображається в бухгалтерському обліку, варто розглянути економічну природу терміну «власний капітал».

Так, Арістотель був першим, хто вивчав поняття «капітал» з точки зору багатства, виділяючи два види багатства: природне багатство та гроші, отримані шляхом накопичення. Мельник Т.Г. та Димніч В.В. [13] стверджують, що «історично сформувалася низка основних теорій капіталу»: «грошова теорія меркантилістів, представники якої ототожнювали термін «капітал» з термінами «гроші», «багатство», «аванси»; «натуралістична теорія класичної школи політекономії, яка трактує капітал як частину матеріальних запасів, частину багатства країни або вкладення у виробництво, тобто є матеріально-речовин

Сучасні літературні джерела пропонують широкий спектр трактувань поняття «власний капітал». У табл. 1.1 наведено дефініції терміну «власний капітал».

Переглядаючи ці дефініції, можна дійти висновку про кілька різних підходів до його розуміння. Так, є вчені, які вважають власний капітал вартістю активів компанії, які належать їй на правах власності та використовуються для отримання майбутніх фінансових вигід. Інші відрізняють капітал від власних джерел підприємства, отриманих від внесків учасників.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «власний капітал»

Автор	Трактування терміну
Бруханський Р. Ф. [7, с. 742]	Власний капітал — це загальна вартість активів, якими володіє компанія та використовуються для формування її активів.
Бобяк А. П. [5, с. 52]	Власні джерела підприємства, внесені його засновниками, або суми реінвестованого чистого прибутку, які використовуються для створення активів у грошовій або матеріальній формі, називають власним капіталом.
Мельник Т.Г., Димніч В.В. [17, с. 665]	Власний капітал – це інвестиція власника, власні ресурси компанії, інвестовані або утримані в компанії засновниками з чистого прибутку, і немає встановленого періоду повернення.
Гайдамака Н. В. [13, с. 95]	Власний капітал — це накопичення шляхом утримання запасу економічних благ у формі грошей і реальних капітальних благ, власники яких беруть участь в економічному процесі як інвестиційних ресурсів і факторів виробництва для отримання доходу. Він діє в економічній системі, яка базується на ринкових принципах і пов’язана з факторами часу, ризику та ліквідності.
Чиж Н.М. [57, с. 537]	Власний капітал - це власне джерело фінансування компанії, вкладене засновниками або учасниками компанії, без зазначення терміну повернення, це може бути сума чистого прибутку, використана для реінвестування протягом існування компанії, або це може бути подарований капітал.
Ткаченко Н.М. [51, с. 623]	Власні джерела підприємства, внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з оподатковуваного прибутку, відомі як власний капітал.

«Власний капітал – це частина активів підприємства, яка залишається після вирахування його зобов’язань», згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [38]. Погоджуємося з думкою Бобяк А. П. [5, с. 52], що це визначення описує лише процес визначення загальної суми власного капіталу, але не розкриває його джерела та використання.

Якщо ми хочемо уточнити значення терміну «власний капітал», ми можемо сказати, що він означає суму грошей, які підприємство отримало від діяльності, у вигляді внесків учасників або власників, або у вигляді реінвестування чистого прибутку.

Зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), вилучений капітал і неоплачений капітал входять до складу власного капіталу [8].

Термін «капітал» часто асоціюється з «власністю». Стартовий капітал підприємства складається з активів, інвестованих засновниками або учасниками, і оцінюється за вартістю майна підприємства.

У процесі діяльності підприємства юридичні та фізичні особи отримують зобов'язання, які вимагають від них діяти певним чином у майбутньому, щоб погасити ці зобов'язання. Власний капітал підприємства визначається як різниця між вартістю його зобов'язань і майна, оскільки зобов'язання мають вищий пріоритет порівняно з вимогами власників щодо розподілу прибутку та майна компанії.

Загальна вартість активів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються для формування його активів, називається власним капіталом. Це чисті активи підприємства, які створюються за рахунок інвестованого в них власного капіталу [17|.

Власний капітал - це сукупність матеріальних цінностей, грошових коштів, фінансових інвестицій і витрат, пов'язаних із придбанням прав і привілеїв, необхідних для здійснення виробничої або іншої комерційної діяльності підприємства. Перш за все, щоб правильно організувати бухгалтерський облік власного капіталу, важливо його чітко класифікувати. Власним капіталом є статутний капітал, пайовий капітал, додатковий вкладений капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал і вилучений капітал.

Коли справа доходить до обліку власного капіталу, важливо враховувати три елементи: тип власності, організаційно-правову форму бізнесу та кількість засновників [12]. Наказ про облікову політику повинен містити наступне: положення (стандарти) бухгалтерського обліку, якими керується підприємство при ведені обліку власного капіталу і забезпечення зобов'язань; номенклатура робочих бухгалтерських рахунків і аналітичних рахунків з обліку власного капіталу і забезпечення зобов'язань; процедури

створення забезпечення зобов’язань; процедури розподілу чистого прибутку; процедури збільшення статутного капіталу і оцінка власного капіталу.

Статутний капітал є основним показником, який характеризує розмір і фінансовий стан підприємства. Він відображається в установчих документах як загальна сума внесків засновників або учасників підприємства. Ці внески можуть бути пайовими внесками, частками або акціями за номінальною вартістю. Інвестиційні проекти, у яких статутний капітал відображається в бухгалтерському обліку та звітності в міру його сплати, а не в розмірі, що фактично склалося на звітну дату, є винятком.

Статутний капітал, який визначається в статутних документах, включає зареєстровану вартість простих і привілейованих акцій акціонерних товариств, а також оголошений статутний капітал інших підприємств.

У документах про заснування підприємства описується, як утворюється статутний капітал за рахунок внесків засновників або учасників. Рішення про збільшення або зменшення статутного капіталу повинні бути зареєстровані в Державному реєстрі господарських одиниць. За балансом підприємства та в Державному реєстрі сума статутного капіталу повинна бути тотожною.

Неоплачений капітал підприємства є сумою, яку засновники заявляють, але насправді не внесуть на дату його реєстрації. У балансі реальний розмір статутного капіталу зменшується на суму, яку вкладають учасники або засновники.

Пайовий капітал складається з грошей, які добровільно вкладають фізичні та юридичні особи в компанію, щоб допомогти їй працювати з бізнесом. Він формується за допомогою пайових внесків, які надходять від житлово-будівельних кооперативів, кредитних спілок, споживчих товариств, інших підприємств, а також від членів колективних сільськогосподарських

підприємств (КСП) у сільському господарстві. Ці внески розподіляються як паї колективної власності.

Емісійний дохід, тобто дохід від розміщення акцій власної емісії за цінами, вищими за їхню номінальну вартість; дооцінка активів; безоплатне отримання необоротних активів; і інші види додаткового капіталу складають додатковий капітал.

Сума додаткового вкладеного капіталу визначається як сума, яка перевищує вартість продажу акцій порівняно з їхньою номінальною вартістю, або емісійний дохід.

Сума позаоборотних активів, вартість активів, які підприємство отримало безоплатно від інших осіб, і інші види додаткового капіталу відомі як додатковий капітал.

Додаток і статутний капітал виконують різні функції. Сервісне джерело інвестування та формування майна підприємства є статутним капіталом. Статутний капітал, на відміну від додаткового капіталу, контролює управління та власність компанії. Його розмір не може бути меншим за встановлену законодавством суму.

Резервний капітал — це гроші, які підприємство створило відповідно до діючого законодавства або статутних документів. Напрямки використання резервного (страхового) капіталу визначені в установчих документах. Як правило, у випадку нестачі прибутку за рахунок резервного (страхового) капіталу покриваються непередбачені виграти, борги перед кредиторами при ліквідації компанії, дивіденди за привілейованими акціями тощо.

Згідно зі статтею 14 Закону України “Про господарські товариства” резервний (страховий) капітал може бути створений у господарському товаристві у розмірі, встановленому установчими документами, але не більше 25 відсотків статутного капіталу. Щорічні відрахування до резервного

(страхового) капіталу визначаються установчими документами і не можуть перевищувати 5% чистого прибутку.

Нерозподілений прибуток, також відомий як непокритий збиток, — це прибуток, який може бути реінвестований у компанію або бути непокритий. Нерозподілені прибутки – це прибутки, отримані від діяльності підприємства, зменшені на загальну суму прибутків використаних у звітному році, включаючи нарахування податку на прибуток. Нерозподілений прибуток збільшує загальну суму власного капіталу та є власністю акціонерів. Якщо фінансові результати діяльності приносять збиток, сума збитку зменшується на загальну суму власного капіталу.

Заборгованість учасників або власників щодо внесків до статутного капіталу називається неоплаченим капіталом.

Фактична вартість акцій власної емісії, які товариство викупило у своїх акціонерів, називається вилученим капіталом. Суми вилученого капіталу показують вартість акцій власної емісії, які наразі не знаходяться в розпорядженні акціонерів. Сума власного капіталу не впливає на вилучений капітал. Він демонструє, що капітал належить підприємству, а не конкретному акціонеру. Вилучений капітал повинен бути або анульований, або перепроданий.

Засновницькі документи акціонерного товариства та товариства з обмеженою відповідальністю повинні містити інформацію про розмір і форму утворення статутного капіталу.

Бухгалтерський облік зареєстрованого капіталу починається з моменту запису підприємства до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України і завершується у день, коли підприємство вибуває з Державного реєстру унаслідок завершення своєї діяльності, банкрутства, реорганізації тощо.

Законодавство обмежує розмір статутного капіталу для господарських товариств (акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з додатковою відповідальністю, повних товариств тощо) і деяких фінансових операцій. Для всіх інших організаційно-правових форм підприємств розмір визначається засновниками. Це також залежить від виду та масштабу діяльності.

Таблиця 1.2 показує порядок формування капіталу в залежності від організаційно-правової форми підприємства.

Таблиця 1.2.

Формування капіталу в основних організаційно-правових формах підприємств

№ з/п	Організаційно-правова форма підприємства	Назва капіталу	Порядок формування капіталу
1.	Публічні та приватні акціонерні товариства (ПАТ, ПрАТ). товариства з обмеженою відповідальністю (ТзОВ), товариства з додатковою відповідальністю (ТзДВ)	Статутний капітал	Сума часток засновників (учасників), визначених засновницькими документами
2.	Повні товариства (ПТ), товариства на довірі (командитні)	Складовий капітал	Сукупність внесків учасників
3.	Державні та комерційні підприємства	Статутний капітал	Сукупність виділених підприємству державним (муніципальним) органом основних та оборотних засобів
4.	Підприємства, засновані на власності об'єднання громадян	Пайовий капітал	Сукупність пайових внесків членів для спільного ведення

Внески учасників і засновників формують статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю, повного товариства та товариства з додатковою відповідальністю (рис. 1.1.).

Крім того, перед реєстрацією товариства з обмеженою відповідальністю, кожен з учасників має зобов'язання внести не менше 30% свого внеску, і це повинно бути підтверджено відповідними документами, виданими банком.

Власники компанії та особи, які мають право власності на активи, такі як об’єкти інтелектуальної власності, домовляються про їхню вартість.

Рис.1.1. Внески до статутного капіталу

Відповідно до угоди між співвласниками підприємства майно, надане засновниками в рахунок їх внесків до статутного капіталу підприємства, оцінюється за взаємною домовленістю.

Якщо вартість внеску до статутного капіталу майна не підтверджується документально, вона визначається за взаємною згодою засновників, що підтверджується протоколом засновницьких зборів. Якщо засновники не можуть досягти консенсусу щодо оцінки майна, експертна оцінка проводиться в бюро технічної інвентаризації або в торгово-промисловій палаті.

Засновницький опис майна є основним документом, який підтверджує внесок засновників у частки. Перед поданням документів до органів реєстрації, майно описується та підтверджується нотаріально. Відповідальність кожного учасника акціонерного або пайового товариства обмежена тільки одним лише акцією. Це відрізняє його від розглянутих товариств.

Найбільш стабільною частиною власного капіталу підприємства є статутний капітал, який складається з коштів, які власники інвестували відповідно до установчих документів для підтримки статутної діяльності підприємства з метою отримання прибутку. Статутний капітал, з юридичного погляду, визначається як величина уособленого майна, право власності на яке передане підприємству в якості юридичної особи. З одного боку, це означає величину майнових активів, які належать підприємству. З іншого боку, статутний капітал представляє собою суму зобов'язань перед інвесторами, які виникають після повної оплати ними своїх акцій.

Статутний капітал виконує три основні функції, а саме: він створює матеріальну основу для діяльності підприємства з моменту його заснування; він гарантує, що підприємство виконуватиме свої зобов’язання перед кредиторами в межах належного йому майна; і він визначає право кожного

акціонера (в акціонерному товаристві або в товаристві з обмеженою відповідальністю) на майно товариства та частину прибутку відповідно до встановленої часті кожного власника [17].

Завдання організації обліку власного капіталу полягають у наступному: забезпечення обліку та узагальнення даних про стан і рух власного капіталу: нагляд за правильністю та законністю формування власного капіталу; забезпечення своєчасного, повного та правильного відображення розміру та змін власного капіталу; нагляд за правильним розподілом прибутку за відповідними фондами; і організація аналітичного обліку на рахунках власного капіталу, щоб забезпечити своєчасне отримання достовірних даних.

1.2. Нормативно-правове та літературне забезпечення механізму формування і використання власного капіталу

Бухгалтерський облік являє собою упорядковану операційну систему, що відображає стан та рух майна, розрахунків і зобов’язань, власних і позикових коштів та фінансових результатів суб’єктів підприємницької діяльності методом суцільної, безперервної документальності та взаємовпорядкованої реєстрації господарських операцій.

Створення упорядкованої інформаційної системи досягається регламентуванням таких загальних та єдиних для усіх суб'єктів методологічних засад, використання сукупності яких забезпечило й найбільший ефект у управлінні фінансово-господарською діяльністю.

Закон України "‘Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” [18] від 16 липня 1999р. № 996-XIV визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні та поширюється на всіх юридичних осіб,

незалежно від організаційно- правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов’язані вести бухгалтерський облік та подавати балансову звітність згідно з чинним законодавством.

Закон визначає правові засади регулювання організації ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської звітності в Україні. Складається з 5 розділів:

1. Загальні положення.

2. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

3. Організація та ведення бухгалтерського обліку.

4. Фінансова звітність.

5. Прикінцеві положення.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення реєстрації фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження опрацьованих документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник або уповноважений орган (посадова особа), який керує: підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

Закон України “Про аудиторську діяльність" від 22.04.93р. №3125-XII (зі змінами від 14.03.95р., 14.09.2006) [19]. Цей Закон визначає правові засади здійснення аудиторської діяльності в У країні і спрямований на створення системи е залежного фінансового контролю з метою захисту інтересів власника. Згідно з цим законом, аудит це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення

достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності винному законодавству та встановленим нормативам.

Порядок формування і змін статутного капіталу залежить від форми та виду - діяльності підприємства. Найпоширенішою формою підприємницької діяльності є господарські товариства, що утворюються та функціонують на основі Закону України «Про господарські, товариства» № 1577-12 від 19 вересня 1991 року з дальшими змінами та доповненнями. Важливим елементом установчих документів є інформація про розмір та порядок формування статутного капіталу.

Податковий кодекс від 4 грудня 2010 року[42] регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів. Визначає вичерпний перелік податків і зборів, які справляються в Україні та порядок їх адміністрування, платників податків, їх права і обов’язки, компетенцію контролюючих органів, відповідальність за порушення. Використовуємо при справленій податків і зборів, зокрема податку з доходів фізичних осіб, і веденні податкового обліку на підприємстві, а також о відповідальність за відхилення від норм закону.

Для повного відображення бухгалтерським обліком господарських операцій Мінфіном України від 30.11.99р. затверджено План рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов’язань господарських операцій підприємств і організацій [41]. Планом визначені синтетичні рахунки і субрахунки до них, які згруповані в дев'ять класів необоротні активи; запаси; кошти, розрахунки і інші активи; власний капітал і забезпечення зобов’язань; довгострокові зобов’язання; поточні зобов’язання; доходи і результати діяльності; витрати за елементами; витрати діяльності. В окремий клас – нульовий, виділено позабалансові рахунки та субрахунки до них.

Також важливим документом є Інструкція “Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій [21] Ця інструкція встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку відповідно за класами, кожному рахунку і субрахунку. Стосовно власного капіталу, то в Інструкції встановлено, що він обліковуються на рахунках 4 класу.

Порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госп-розрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від форм власності регулюється положенням № 88 про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [43]. Згідно нього, господарські операції відображаються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування. Записи в облікових регістрах провадяться на підставі первинних документів, створених відповідно до вимог цього Положення.

Згідно регістрів журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку, встановленими “методичними рекомендаціями №390 [36] щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств” Облік власного капіталу і забезпечення зобов'язань ведеться у журналі-ордері 7 с.-г. по кредиту рахунків:

40 "Зареєстрований (пайовий) капітал";

41 "Капітал у дооцінках";

42 "Додатковий капітал";

43 "Резервний капітал";

44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)";

45 "Вилучений капітал";

46 "Неоплачений капітал";

47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів";

48 "Цільове фінансування і цільові надходження".

А також передбачаються відомості аналітичних даних:

7.1 с.-г. – по рахунку 42 "Додатковий капітал";

7.2 с.-г. -по рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)";

7.3 с.-г. - по рахунку 47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів";

7.4 с.-г. - по інших рахунках обліку власного капіталу: 40, 41, 43, 45, 46;

7.5 с.-г. - по рахунку 48 "Цільове фінансування і цільові надходження".

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності (Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. N 433) розглядають питання розкриття інформації статтями балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал.

Зокрема, зазначається, що:

1) Рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності визначається на основі змін у статтях балансу за розділом "Власний капітал" та статтях, пов'язаних з фінансовою діяльністю, у розділах балансу: "Забезпечення наступних витрат і платежів", "Довгострокові зобов'язання" і "Поточні зобов'язання".

2) У статті "Надходження від власного капіталу" відображаються надходження грошових коштів від розміщення акцій та інших операцій, що приводять до збільшення власного капіталу.

На законодавчому рівні поняття «власний капітал» закріплене у НП(С)БО№ 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [38]. Так, під власним капіталом розуміється частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Проте дане визначення відображає порядок розрахунку власного капіталу, але не розкриває джерел формування та напрямків використання власного капіталу та є надто обмеженим.

Аналіз існуючих в сучасній економічній літературі підходів до визначення поняття «власний капітал», які представлені у табл. 1.1 дозволяє зробити висновок про те, що на законодавчому рівні власний капітал трактується з позиції чистих активів, тобто як частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань[39].

При огляді наукових статей особливу увагу слід приділити статті Коваль Л. В. «Власний капітал: облік та представлення в звітності, в контексті національних та міжнародних стандартів» [26], в якій виділяється двоякий характер капіталу. Сутність капіталу розглядається з точки зору фінансових ресурсів підприємства, а також - з точки зору його речового втілення у основні та оборотні засоби підприємства, тобто його активи. Тому виникає необхідність розгляду концептуальних основ ефективного здійснення кругообігу капіталу із їх конкретизацією на питанні збереження самого капіталу.

У підручнику Ткаченко [51] викладено основи бухгалтерського фінансового обліку, організації його на підприємствах України. Особлива увага приділена економічному змісту рахунків бухгалтерського обліку, однак цей підручник описує методологію обліку в загальному на всіх підприємствах, не висвітлюючи всіх особливостей ведення обліку на різних підприємствах.

У монографії [31] розглянуті теоретичні питання обліку. Особлива увага приділена фінансовій сутності обліку, але не висвітлено документальне оформлення господарських операцій.

1.3 Методика досліджень

Для уточнення методології дослідження важливо визначати різницю між поняттями "метод" та "методологія". Метод представляє собою конкретний спосіб або засіб досягнення мети у науковому дослідженні. З іншого боку, методологія визначає правила та принципи використання певного методу. Під час проведення конкретних наукових досліджень використані методи можуть забезпечити глибокий та повний опис досліджуваного явища. Загальнонаукові методи використовуються в різних наукових процесах, в той час як спеціальні методи застосовуються для вирішення конкретних прикладних наукових завдань.

Важливо, щоб документ був систематичним і вичерпним. Системні методи охоплюють комплексне дослідження всього соціально-економічного явища. Вирішення окремих проблем підпорядковується розв'язанню загальних завдань всієї системи. Дослідження функціонального механізму та взаємодії складових частин системи не обмежується вивченням лише певного об'єкта. Умови існування системи розширюються за рахунок визначення внутрішнього та зовнішнього режиму розвитку. У абстрактному процесі існування другорядних елементів системи стають основними і незамінними в умовах змінюючогося середовища.

Теоретико-методологічною основою цієї кваліфікаційної роботи є діалектика осмислення дійсності, системний метод дослідження економічних явищ, а також теоретичні висновки вчених, які працюють в Україні та за її межами. Для аналізу короткострокових та довгострокових кредитів банку, бухгалтерського законодавства та інших нормативних актів використовується система методів, таких як хронологічне та систематичне

спостереження, порівняння, аналіз, синтез, вимірювання економічних інструментів і процесів, реєстрація та класифікація даних для їх систематизації та інше. Ці методи сприяють формуванню облікової інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Моніторинг у цьому контексті передбачає регулярний збір інформації, відповідно до методу обліку та інвентаризації. Господарські операції в бухгалтерському обліку систематично та послідовно відображаються для можливості безперервного контролю над господарською діяльністю.

Порівняння включає виявлення тенденцій розвитку та закономірностей об'єктів моніторингу, в той час як аналіз передбачає вибір різних компонентів об'єкта, детальне вивчення його, узагальнення отриманих даних та прийняття відповідного рішення.

Застосовуючи аналітичні методи, проведіть порівняльний аналіз трьохрічних показників економіки та різних галузей, вивчіть взаємозв'язок між різними факторами та вплив окремих факторів на ефективність діяльності підприємства.

Для більш обґрунтованого представлення отриманих результатів використовуються графічні методи. Графічні зображення статистики доповнюють статистичні таблиці, пояснюючи або змінюючи їх. Їх легше сприймати і полегшують виявлення закономірностей в досліджуваних явищах. Цей метод важливий для виявлення невикористаних резервів та запобігання негативним процесам у розвитку соціальних явищ.

Відображення комерційних операцій у бухгалтерському обліку обов’язково повинно мати їх документальне підтвердження, що надає обліковим показникам особливе доказове та правове значення. Економічний аспект бухгалтерського обліку дозволяє оцінити ефективність та правомірність господарських процесів, а також доцільність прийнятих

управлінських рішень. Таким чином, бухгалтерський облік установлює взаємозв’язок між економікою та правом у процесі господарської діяльності.

Для системного та взаємопов’язаного відображення економічних методів і процесів у бухгалтерському обліку застосовуються спеціальні й унікальні методи обробки облікової інформації, такі як рахунки, подвійний запис операцій на рахунках, зведення балансу тощо.

Подвійний метод — це підхід, який відображає структуру капіталу та його використання в процесі обігу під час господарської діяльності, тобто подвійне ведення комерційних операцій у системі бухгалтерського обліку. Для цього використовується класифікаційний метод системи обліку господарської діяльності, який групується за однорідним змістом економіки та метою відображення господарського процесу.

Аналіз та методи комплексного групування коштів і господарських операцій застосовуються в облікових деталях та узагальненнях господарської діяльності в системі бухгалтерського обліку для позитивного впливу на них через систему управління.

Метод інвентаризації, що передбачає перевірку фізичної наявності товарно-матеріальних цінностей та готівки, є особливо ефективним і широко використовується для забезпечення відповідності фактичних даних бухгалтерському обліку. Цей метод включає передачу, вимірювання та оцінку залишку господарських активів, порівняння отриманих даних із записами бухгалтерського обліку на конкретну дату, а також виявлення можливих нестач, надлишків, матеріальних цінностей та капітальних втрат.

Інвентаризація виступає важливим засобом внутрішнього контролю і повинна відбуватися відповідно до інструкцій з інвентаризації, розроблених для різних підприємств, організацій та установ. Завдяки цьому процесу виявляються можливі помилки в обліку, нестачі, або надлишки.

Важливо відзначити, що інвентаризація не лише використовується для внутрішнього контролю, але також може служити основою для ревізій, аудитів та інших перевірок. Однак вона вимагає високого рівня професійних знань і розумного поєднання дисциплін, таких як бухгалтерія, технології виробництва, право та інші.

Приватна фірма регулярно складає баланс з метою отримання інформації щодо наявності та складу свого майна. Баланс використовується для моніторингу змін у складі активів, джерел та зобов'язань, що дозволяє визначати фінансовий стан підприємства. Дані, представлені у балансі, виступають основним джерелом інформації, яке використовується для аналізу фінансового стану, ліквідності та платоспроможності фірми.

Балансовий звіт є ефективним методом узагальнення даних бухгалтерського обліку. Він включає в себе результати фінансово-господарської діяльності, розрахунок податків і бюджетів, винагороди працівникам, а також розрахунок з контрагентами. Цей метод надає комплексну інформацію про фінансове положення підприємства на конкретний момент часу і служить основою для прийняття управлінських та стратегічних рішень.

2. ОЦІНКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ..... ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності та стану власного капіталу у досліджуваному підприємстві

Приватне підприємство "….." розташоване в с. ……..Золочівського району Львівської області. Відстань від центру Золочівського району складає 25 км, а від центру міста Львова - 95 км. Всі шляхи на території підприємства мають тверде покриття.

Підприємство було засноване та зареєстроване 21 грудня 2001 року. Керівником підприємства є .... Розмір статутного капіталу складає 2 009 375,00 грн.

Організаційна структура підприємства включає 2 рільничі бригади, 1 свиноферму, 1 пасіку, 1 тракторну бригаду, склад, та 1 ремонтну майстерню. Компактне розташування виробничого комплексу є економічно вигідним і зручним.

Основною сферою діяльності підприємства є організація сільськогосподарського виробництва та його реалізація, а також надання послуг працівникам та місцевому населенню.

..... спрямоване на виробництво, вирощування, заготівлю, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції, зокрема зерна, соняшнику, ріпаку, свиней та меду. Важливу роль у цій діяльності відіграють матеріальні ресурси, такі як земля, ґрунт, водні ресурси та ліси.

Основним матеріалом для сільськогосподарського виробництва є земля, яку підприємство орендує, укладаючи 245 договорів оренди з

пайовиками. Загальна площа сільськогосподарських угідь становить 773 га, переважно орні землі.

Таблиця 2.1 відображає вартість і структуру товарної продукції ....., яка включає в себе вирощені та перероблені продукти. Ця інформація є важливою для аналізу фінансового стану та результативності підприємства в галузі сільськогосподарського виробництва.

Таблиця 2.1

Вартість і структура товарної продукції ..... за 2020-2022рр.

Продукція	Вартість товарної продукції, тис. грн.			Структура товарної продукції, %			В середньому за три роки	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.		
Зернові і зернобобові	11385,2	10583,0	24037,9	31,9	32,4	37,2	15335,4	33,6
Пшениця озима	8725,0	5259,6	7174,3	24,4	16,1	11,1	7053,0	17,3
Ячмінь ярий	2063,2	1793,1	1302,3	5,8	5,5	2,0	1719,5	4,4
Гречка	597,0	120,1	-	1,7	0,4	-	-	-
Просо	742,4	966,6	846,1	2,1	3,0	1,3	851,7	2,1
Боби сої	409,1	52,5	2738,6	1,1	0,2	4,2	1066,7	4,4
Ріпак озимий	6065,4	4157,8	6538,1	17,0	12,7	10,1	5587,1	13,3
Насіння соняшнику	3010,6	6940,3	7144,1	8,4	21,3	11,1	5698,3	13,2
Кукурудза на зерно	2263,3	2443,6	14715,2	6,3	7,5	22,8	6474,0	12,1
Разом по рослинництву	**35261,2**	**32316,6**	**64496,6**	**98,7**	**99,0**	**99,8**	**44024,8**	**99,1**
Свиней	412,3	306,9	111,6	1,2	0,9	0,2	2,8	0,8
Мед	56,0	35,0	19,0	0,2	0,1	0,0	0,4	0,1

Разом по тваринництву	**468,3**	**341,9**	**130,6**	**1,4**	**1,0**	**0,2**	**3,1**	**0,9**
Всього по підприємству	35729,5	32658,5	64627,2	100,0	100,0	100,0	445,6	100,0

Аналізуючи таблицю, можна визначити, що структура товарної продукції досліджуваних підприємств протягом останніх років визначалася переважно продукцією рослинництва, яка складала 99,1%. У той час як галузь тваринництва відзначалася меншою питомою вагою і становила лише 0,9% у загальній структурі товарної продукції.

Серед рослинницької продукції найвагомішою частиною були зернові та бобові, які, в середньому за три роки, складали 33,6%. Озима пшениця займала друге місце із питомою вагою 17,3%, а ріпак знаходився на третьому місці із середнім показником 13,3%.

Щодо тваринництва, на підприємстві основною частиною була жива вага свиней, яка в середньому за три роки становила 0,8%, в той час як виробництво меду складало 0,1%.

Отже, за виробничим напрямком ..... можна визначити переважання зернового виробництва, в той час як частка свинарства в загальній продукції тваринництва є невеликою.

Діяльність підприємства "Урожай" виявляється складною і вимагає аналізу за різними показниками та факторами. Для оцінки роботи підприємства використовуються ключові показники, такі як валова продукція на 100 га сільськогосподарських угідь, загальний грошовий дохід господарства і промисловості, а також рівень рентабельності.

Отже, аналіз даних у таблиці 2.2 вказує на позитивні тенденції у фінансово-економічній діяльності ..... У 2022 році всі показники покращилися порівняно з 2020 роком.

Загальний обсяг сільськогосподарського виробництва збільшився на 2024,6 тис. грн, що свідчить про позитивні зрушення в економіці підприємства.

Загальний вихід продукції на 100 га сільськогосподарських угідь зріс на 334,000 грн, що свідчить про підвищену ефективність землекористування.

Собівартість реалізованої продукції також зросла на 19,287 млн грн, що може бути пов'язано з ростом витрат на виробництво.

Чистий дохід, валовий прибуток і чистий прибуток зросли відповідно на 34,63 млн грн, 15,343 млн грн і 14,333 млн грн порівняно з 2020 роком.

Середньооблікова чисельність працівників зменшилась на 1 працівника, що може свідчити про оптимізацію робочого процесу або вдосконалення трудових процесів.

Отже, результати свідчать про позитивний тренд у фінансово-економічній діяльності ..... за останні три роки.

Таблиця 2.2

Динаміка показників економічної діяльності у ..... Золочівського району Львівської області, 2020-2022 р.р.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р., (+/-)
Виробництво валової продукції сільського господарства, тис. грн.	18727	29888	38973	20246
Виробництво валової продукції в розрахунку на 100 га с.-г. угідь тис. грн.	172	328	506	334
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт і послуг) тис.грн.	21283	22040	40570	19287

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг, тис.грн.	24923	27338	59553	34630
Валовий прибуток (збиток), тис.грн.	3640	5298	18983	15343
Інші операційні доходи	1534	3512	2868	1334
Операційні витрати	1754	2237	1927	173
Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	2360	2410	16693	14333
Середньооблікова чисельність працівників, осіб:	20	19	19	-1
Вироблено валової продукції на 1-го працівника, тис. грн.	936,4	1573,0	2051,2	1114,8
Припадає с.-г. угідь на 1-го працівника, га	38,7	40,7	40,7	2
Рівень рентабельності (збитковості) основної діяльності, %	11,1	10,9	41,1	в 3,7 рази

Через свою ефективну діяльність компанія досягла прибутковості, при цьому рівень прибутковості в 2022 році становив 41,1%, що у 3,7 рази перевищує показник 2020 року.

Отже, аналіз економічних показників компанії свідчить про її стабільний економічний стан, а саме - прибутковість. Для забезпечення успішної діяльності в сучасних умовах важливо вміти адекватно оцінювати фінансовий стан самої компанії та її конкурентів, які вже існують або можуть з'явитися в майбутньому.

Розглянемо причини виникнення дебіторської заборгованості, яка становить другу частину активів балансу компанії. Третя та четверта частини пасиву представляють собою джерела кредиторської заборгованості.

Дебітори - це юридичні та фізичні особи, які мають фінансові зобов'язання перед компанією внаслідок минулих подій. Дебіторська

заборгованість визначається як сума зобов'язань боржника перед підприємством на момент складання фінансової звітності.

Кредиторська заборгованість представляє собою важливий елемент як поточних, так і довгострокових зобов'язань бюджетної установи, і зазвичай виникає внаслідок невиконання установою своїх зобов'язань. Фінансовий стан підприємства визначається розміром, змінами і формою, що призводить до виникнення як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. Важливо розрізняти між звичайним боргом і непідтвердженим зобов'язанням.

Давайте проведемо аналіз розмірів та структури дебіторської та кредиторської заборгованості за 2022 рік у ..... та вивчимо внесені зміни (див. Таблицю 2.3).

З таблиці видно, що дебіторська заборгованість на кінець року порівняно з початком року зросла на 21,798 млн. грн. Найбільшу питому вагу в структурі дебіторської заборгованості займає дебіторська заборгованість за товари, техніку та послуги, яка на кінець 2022 року становила 2,451 млн грн, або 23,0%. Щодо дебіторської заборгованості бюджету, то можна сказати, що на початок року вона досягла 187 тис. грн. Складаючи 4,1% у структурі дебіторської заборгованості, на кінець звітного року була погашена. Істотно зросла інша дебіторська заборгованість, яка на кінець року досягла 20306 тис.

Таблиця 2.3

Розміри та структура дебіторської і кредиторської заборгованості ..... за 2022 рік

Заборгованість	На початок року		На кінець Року		Зміни (+,-), тис.грн.
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	
Дебіторська заборгованість:					

- за товари, роботи, послуги	3634	89,1	6085	23,0	2461
- за розрахунками з бюджетом	197	5,1	-	-	-187
Інша дебіторська заборгованість	782	26,8	20316	77,0	19534
Разом	***4593***	***100,0***	***26401***	***100,0***	***21800***
Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	1276	46,5	5653	54,8	4407
Поточні зобов'язання за розрахунками:					
- з бюджетом	205	16,9	2600	2,4	85
- з оплати праці	70	11,9	86	0,8	46
Інші поточні зобов’язання	1228	54,8	4327	42,0	3129
Разом	***2700***	***100,0***	***10306***	***100,0***	***7607***

грн. або на 77,0%, його вартість зросла порівняно з початком року на 19534 тис.грн. Аналізуючи дані щодо кредиторської заборгованості господарств, можна відмітити, що також відбулося загальне зростання всіх показників на кінець року, яке досягло 10306 тис. грн. Це на 7607 тис. грн. більше, ніж на початок року. Якщо аналізувати за показниками кредиторської заборгованості, то кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги зросла на 4387 тис. грн., поточні зобов’язання, розраховані за кошторисом, зросли на 65 тис. грн., заробітна плата зросла на 36 тис. грн. Також зросли інші поточні зобов'язання на 3119 тис. грн. На кінець звітного року дебіторська заборгованість перевищувала кредиторську на 14191 тис. грн. З одного боку, добре, що дебіторська заборгованість досліджуваного підприємства менша за дебіторську, але в дебіторській заборгованості все ще є відносно великі зобов’язання, що негативно позначається на господарській

діяльності підприємств. Структуру дебіторської і кредиторської заборгованостей розглянемо на рис.2.1.

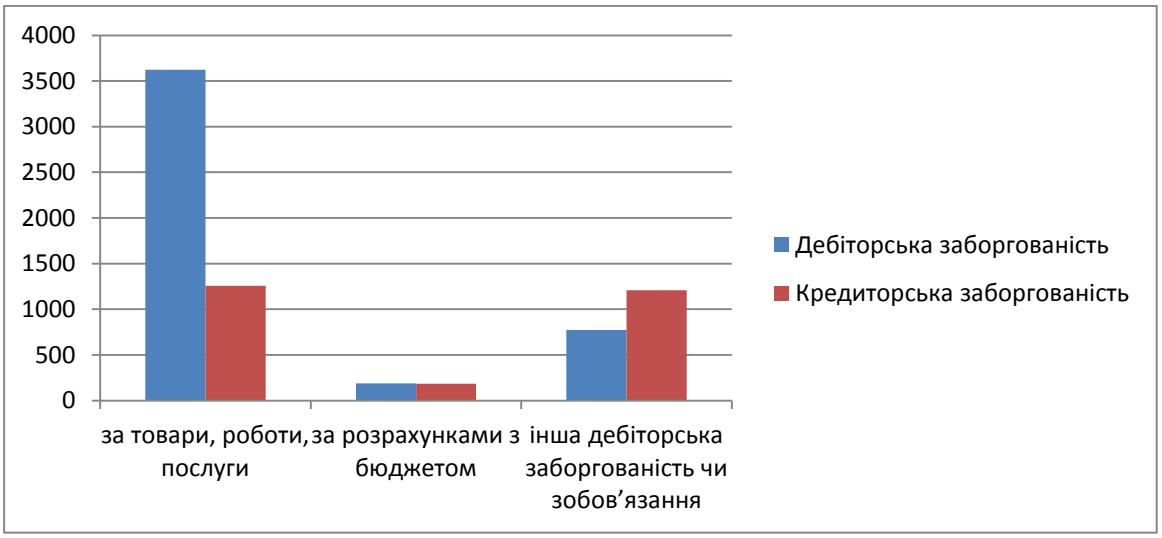

Рис. 2.1 Структура дебіторської і кредиторської заборгованостей в ..... на початок звітного року

З графіка видно, що на початку звітного періоду кредиторська заборгованість перевищувала дебіторську. Оскільки об'єктом даного дослідження є зобов'язання підприємств, зокрема розрахунок з постачальниками і підрядниками, давайте розглянемо структуру кредиторської заборгованості обраного підприємства на рисунку 2.2.

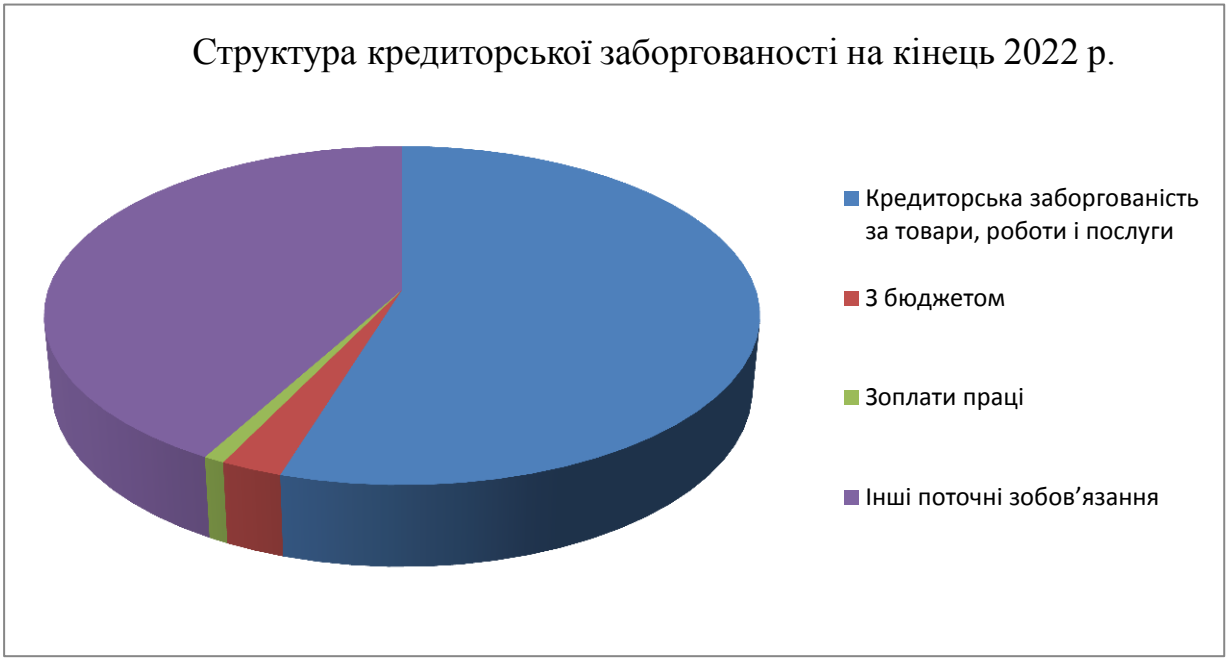

Рис.2.2 Структура кредиторської заборгованості в ..... на кінець

звітного року

У бухгалтерії ..... працює троє співробітників: головний бухгалтер, бухгалтер і касир. Виявляється, що на досліджуваному підприємстві діє централізована система організації бухгалтерського обліку, що означає, що весь процес обробки первинних документів централізований в центральній бухгалтерії підприємства. Бухгалтерський облік здійснюється на основі заповнених вручну аркушів-ордерів у журналі обліку.

Основні функції та обов'язки контролюючої організації ..... лягають на керівника, який виступає як організатор і координатор контролю, об'єднуючи функції управління та невід’ємну частину господарської діяльності.

2.2. Організація обліку власного капіталу

Згідно з чинним Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", власний капітал включає наступні структурні елементи:

- Зареєстрований (пайовий) капітал
- Капітал у дооцінках
- Додатковий капітал
- Резервний капітал
- Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
- Вилучений капітал
- Неоплачений капітал

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій містить рахунки 4 класу для узагальнення і відображення даних щодо стану та руху власного капіталу підприємства. Перелік рахунків цього класу, на яких відображаються стан та рух складових частин власного капіталу, представлено на рисунку 2.3.

Рис. 2.3. Перелік рахунків для обліку власного капіталу

Розглянемо особливості кожного з підрозділів обліку власного капіталу (рис2.4).

Рис. 2.4. Призначення та побудова рахунка 401 “Статутний капітал”

Таблиця 2.4 демонструє кореляцію бухгалтерських рахунків з обліку формування статутного капіталу, його збільшення та зменшення .....

Таблиця 2.4

Типова кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку формування статутного капіталу, його збільшення та зменшення

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Зареєстровано статут (зміни до статутущодо збільшення статутного капіталу) товариства	46	401
2	Здійснено внески до статутного капіталу:		
	– грошовими коштами	30, 31	46
	– основними засобами	10	46
	– інтелектуальною власністю та іншими нематеріальними активами	12	46
	– цінними паперами інших суб’єктів господарювання	14	46
	– матеріальними цінностями	20, 22	46
3	Збільшення статутного капіталу згідно з внесеними змінами до статуту	46	401
4	Збільшення статутного капіталу за рахунок:		
	– додаткових внесків грошовими коштами	30,31	46
	– нерозподіленого прибутку	44.3	46
	– дивідендів, нарахованих учасникам	671	401
5	Зменшено статутний капітал при поверненні внесків учасникам	401	672

Облік неоплаченого капіталу — це те, що власники або учасники не платять за внески до статутного капіталу. Для обліку цієї заборгованості створено рахунок 46 «Неоплачений капітал», як показано на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Призначення та побудова рахунка 46 “Неоплачений капітал”

Пайовий капітал складається з грошей, які добровільно вкладають фізичні та юридичні особи в компанію для підтримки її фінансових операцій. Він складається з обов’язкових пайових внесків і додаткових пайових внесків членів компанії. Загальні збори пайовиків вирішують розміри, форми та час внесення обов’язкових пайових внесків.

Фактичні суми пайових внесків відображаються в кореспонденції з рахунками обліку активів за кредитом рахунку 402 «Пайовий капітал», який використовується для обліку та узагальнення інформації про суми пайових внесків (рис. 2.6).

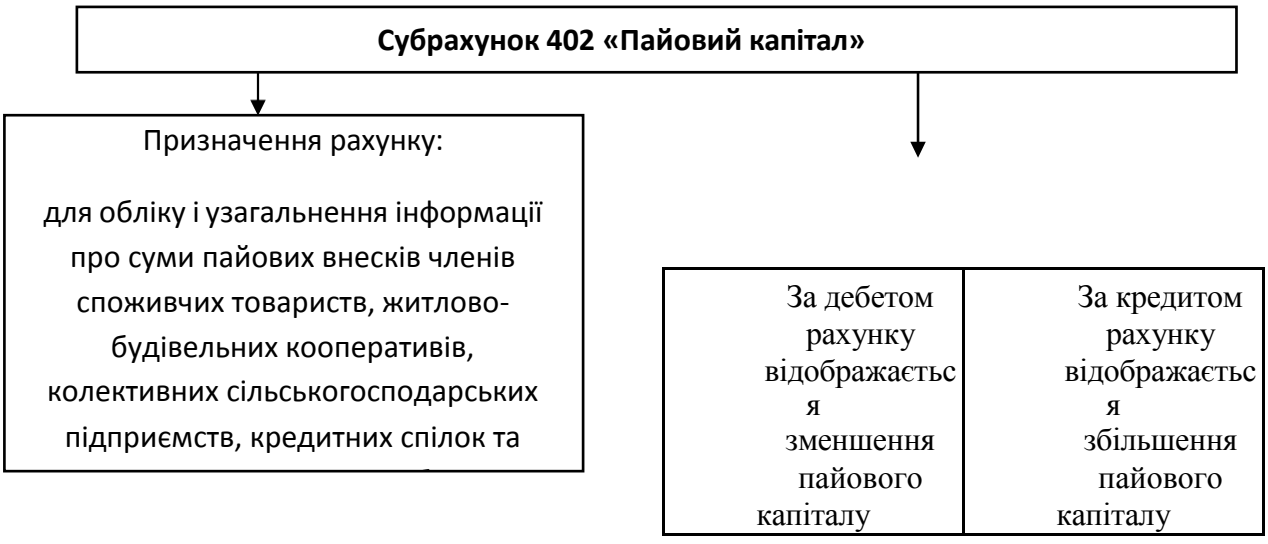

2.6. Призначення та побудова рахунка 402 “Пайовий капітал”

Капітал у дооцінках. Це сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів. Джерелами формування капіталу в дооцінках є обов’язкові та додаткові внески членів спілок у грошовій чи майновій формі (рис. 2.7).

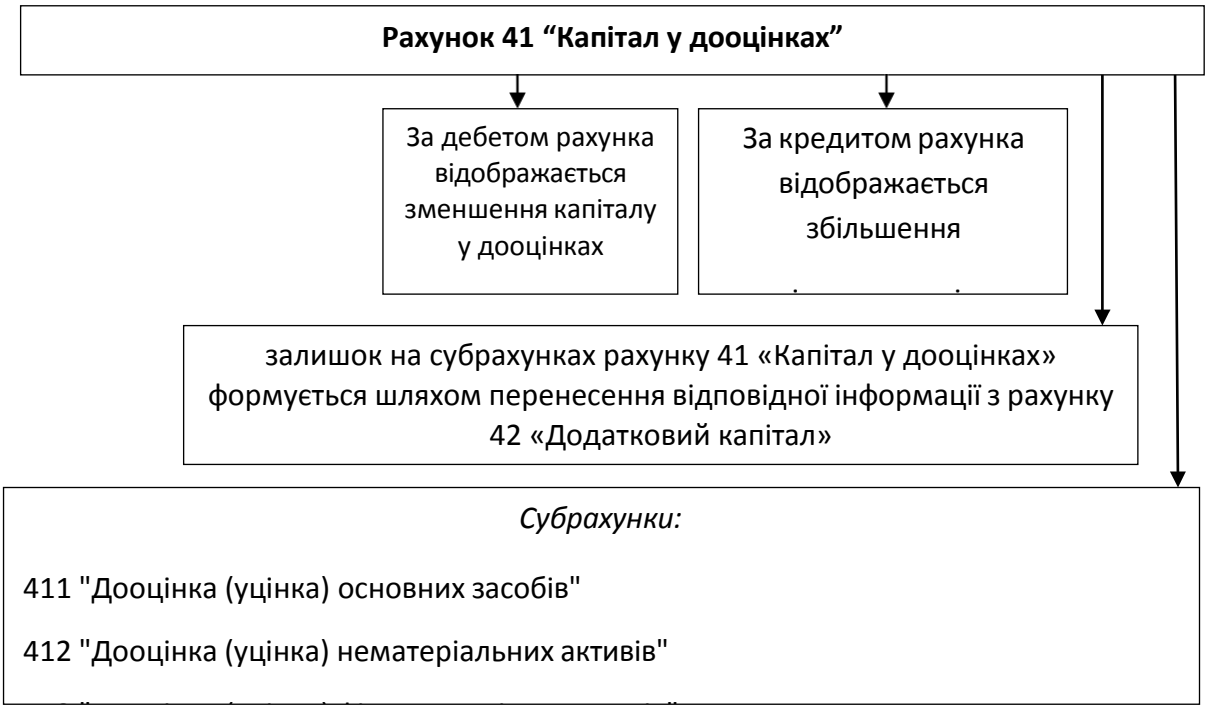

Рис. 2.7. Призначення та побудова рахунка 41 “Капітал у дооцінках”

Додатковий капітал — це капітал, який вкладається учасниками компанії понад суму зареєстрованого капіталу (емісійний дохід, інші вкладення) або отриманий під час операційної діяльності компанії через зміни валютних курсів, безоплатне отримання необоротних активів або інші додаткові надходження. План рахунків включає рахунок 42 «Додатковий

капітал», який призначений для збору інформації про стан і рух додаткового капіталу підприємства (рис. 2.8).

Сума резервів, створених підприємством відповідно до законодавства або статутних документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства чи інших джерел, називається резервним капіталом. Резервний капітал створюється для забезпечення безпеки діяльності компанії. Для господарських товариств він повинен бути створений.

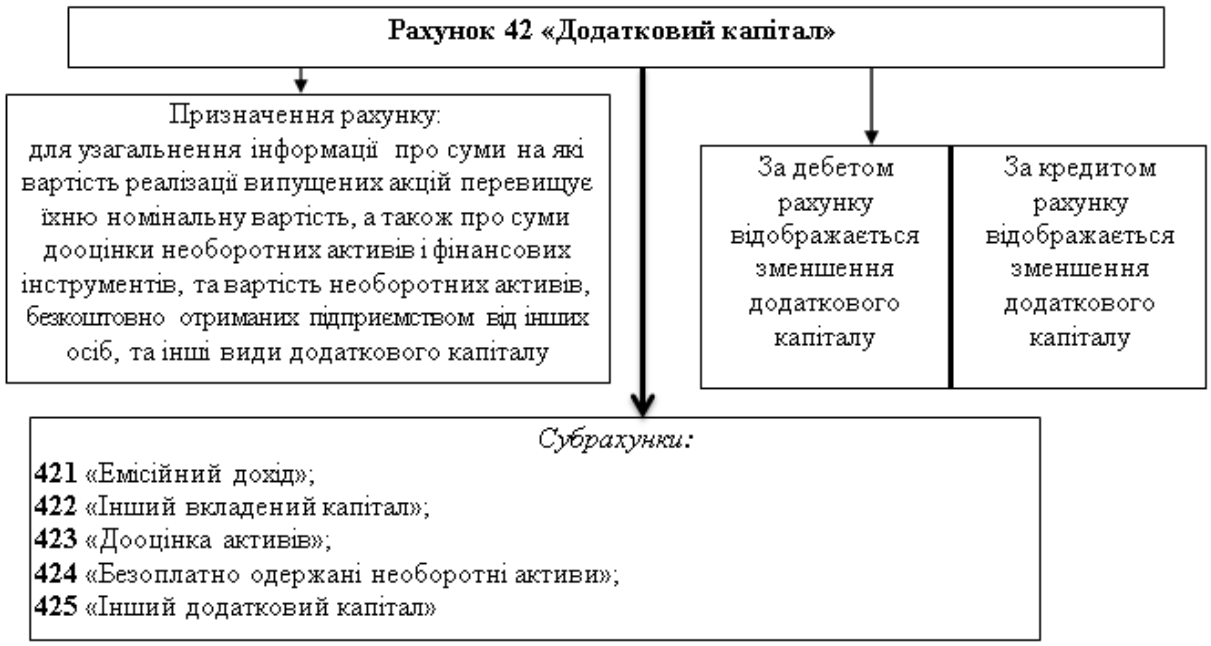

Рис. 2.8. Призначення та побудова рахунка 42 “Додатковий капітал”

Резервний капітал встановлюється в засновницьких документах і не може перевищувати 25% зареєстрованого статутного капіталу (для акціонерних товариств — 15%).

Щорічні відрахування до резервного капіталу, також передбачені засновницькими документами, і не можуть перевищувати 5% чистого прибутку. План рахунків включає рахунок 43 «Резервний капітал», який призначений для збору інформації про стан і рух резервного капіталу підприємства (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Призначення та побудова рахунка 43 “Резервний капітал”

Згідно з рис. 2.10, вилучений капітал – це реальні витрати, які підприємець поніс на викуп власних акцій (для АТ), частин у власному статутному фонді (для іншого виду господарського товариства) або паїв (для кооперативної організації).

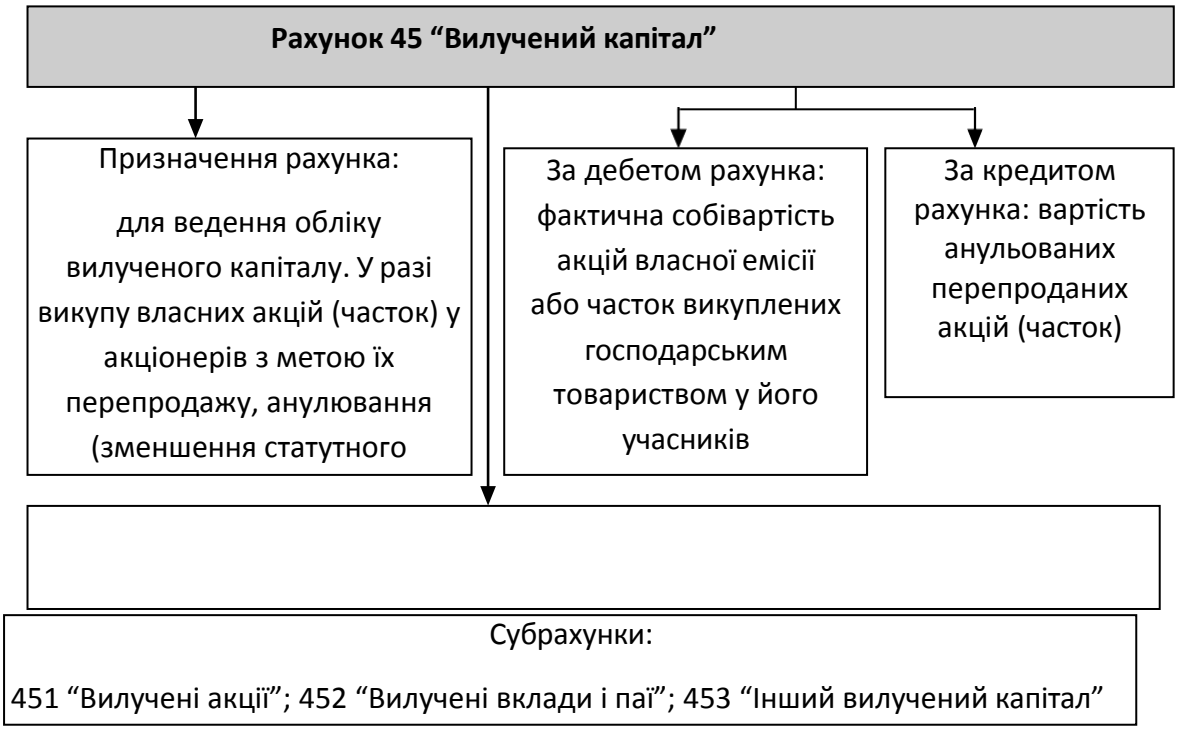

Рис. 2.10. Призначення та побудова рахунка 45 “Вилучений капітал”

Сума невикористаного прибутку, яка була залишена на підприємстві на момент складання балансу, але не була реінвестована в компанію, називається нерозподіленим прибутком. Нерозподілений прибуток збільшує власний капітал компанії, а непокритий збиток зменшує його. Протягом року при складанні балансу суми чистого прибутку чи збитку включаються до відповідної статті балансу, також відомої як звіт про фінансовий стан, без використання бухгалтерського проведення (рис. 2.11).

На субрахунку 441 відображається наявність нерозподіленого прибутку та його динаміка. На субрахунку 442 відображаються непокриті збитки, які

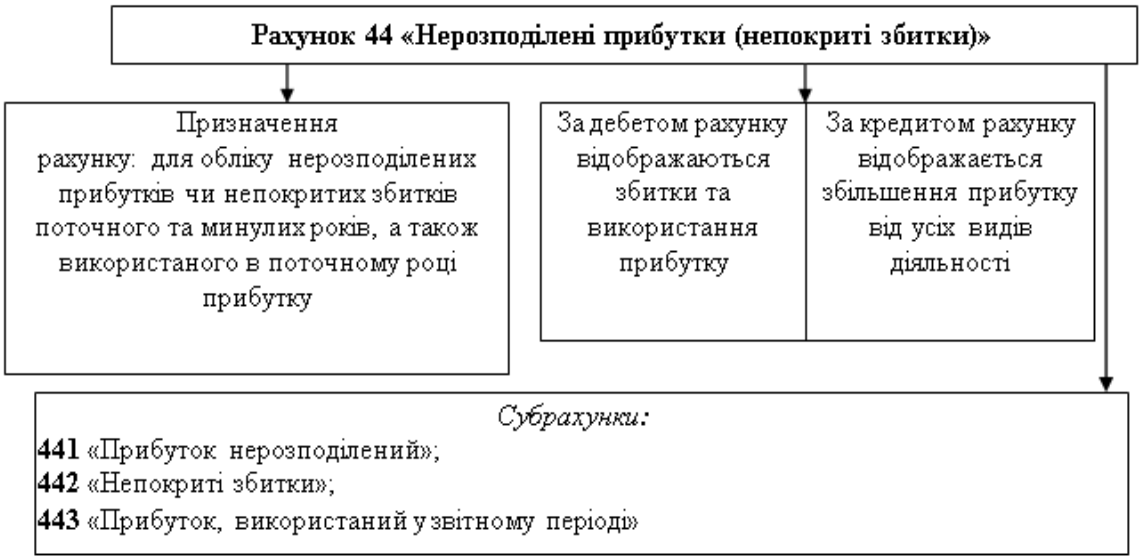

Рис. 2.11. Призначення та побудова рахунка 44 “Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)”

списуються за допомогою нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу, а також інших способів.

На субрахунку 443 відображаються виплати за облігаціями, розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів),

відрахування в резервний капітал і використання інших видів прибутку протягом поточного періоду.

На суму нерозподілених прибутків і непокритих збитків власний капітал підприємства збільшується. Фінансовий результат звітного періоду – це чистий прибуток чи збиток, який відображається в Звіті про фінансові результати. На звітну дату в Балансі наводиться сума нерозподіленого прибутку або покритого збитку. Розподіл прибутку здійснюється відповідно до законодавства у порядку установчого договору чи статуту. Таблиця 2.5 показує, як відображати операції з нерозподіленим прибутком.

Відповідно до «Методичних рекомендацій No390 щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських

підприємств» у журналі-ордері 7 с.-г. по кредиту рахунків ..... веде облік власного капіталу за допомогою регістрів журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку:

40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» і 41 «Капітал у дооцінках» відповідно.

Таблиця 2.5

Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	У кінці року списано фінансовий результат (прибутки звітного року) на нерозподілений прибуток	79	441
2	Списано фінансовий результат (збитки звітного року)на непокриті збитки	442	79
3	Нерозподілений прибуток спрямовано на збільшення зареєстрованого капіталу	443	40
4	Проведено відрахування до резервного капіталу	443	43
5	Списано суму прибутку, використаного у звітному періоді, за рахунок нерозподіленого прибутку	441	443
6	Списано суму прибутку, використаного у звітному періоді, на збільшення непокритих збитків	442	443
7	Списано непокриті збитки за рахунок резервного і додаткового капіталу	43, 42	442

42 "Додатковий капітал";

43 "Резервний капітал";

44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)";

45 "Вилучений капітал";

46 "Неоплачений капітал";

47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів";

48 "Цільове фінансування і цільові надходження".

А також передбачаються відомості аналітичних даних:

7.1 с.-г. – по рахунку 42 "Додатковий капітал";

7.2 с.-г. -по рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)";

7.3 с.-г. - по рахунку 47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів";

7.4 с.-г. - по інших рахунках обліку власного капіталу: 40, 41, 43, 45, 46;

7.5 с.-г. - по рахунку 48 "Цільове фінансування і цільові надходження".

Що стосується обліку власного капіталу ....., то слід зазначити, що у товариства немає нетипової кореспонденції; зміни у власному капіталі реєструються відповідно до чинного законодавства.

Відмітимо, що під час аналізу практики господарювання ..... не було виявлено порушень правил обліку власного капіталу відповідно до чинного законодавства.

2.3. Відображення у фінансовій звітності інформації з обліку власного капіталу

Надання інформації про наявність і рух власного капіталу у фінансовій звітності є основною метою основних компонентів облікової політики власного капіталу. Згідно з НП(С)БО № 1 інформація про власний капітал розкривається у Балансі (Звіті про фінансовий стан), а інформація про його

рух – у Звіті про власний капітал. Окремі елементи власного капіталу, такі як нерозподілений прибуток, дооцінка (уцінка) необоротних активів і фінансових інструментів, накопичені курсові різниці та надходження від власного капіталу, відображаються у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід.

В табл. 2.4 ми розглянемо структуру першого розділу пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) ..... в розрізі за три роки.

Згідно з таблицею 2.4, можна зробити висновок, що нерозподілений прибуток (непокритий) збиток, який становив 21463 тис. грн. у 2022 році, що

Таблиця 2.4

Аналіз даних першого розділ пасиву «Власний капітал» ..... за 2020-2022 рр. тис.грн.

№ п/п	Вид капіталу	Код рядка в балансі	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення 2022 р. до 2020 р.%
1	Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1998	2009	2059	103,0
2	Додатковий капітал	1410	2056	2081	2081	101,2
3	Резервний капітал	1415	16508	16586	16586	100,5
4	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2654	4770	21 463	У 8,08 рази

Згідно з таблицею 2.4, можна зробити висновок, що нерозподілений прибуток (непокритий) збиток, який становив 21463 тис. грн. у 2022 році, що становить 8 разів більше, ніж у 2020 році. Потім резервний капітал, який становив 16586 тис. грн. у 2022 році, що зріс на 0,5% порівняно з 2020 роком, займає друге місце серед власного капіталу. У 2021 році додатковий капітал і зареєстрований Рисунок 2.13 показує структуру власного капіталу на 2020–2022 роки.

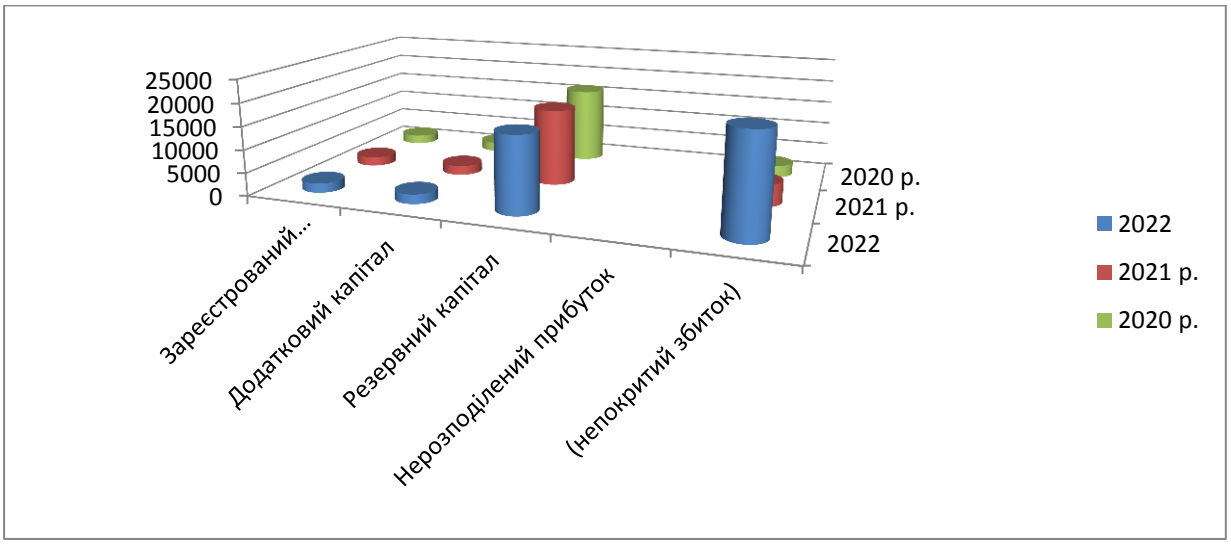

Рис. 2.13 Структура власного капіталу в динаміці за три роки, тис.грн.

Додаткові функції облікової політики, запропоновані нами, мають на меті покращити облікову інформацію та гарантувати ефективне управління власним капіталом. Ці функції описані в четвертому розділі «Управлінський аспект обліку власного капіталу» і призначені для регулювання управлінського обліку в контексті накопичення обліково-аналітичної інформації, необхідної для:

- оцінки джерел формування та напрямів розвитку власного капіталу
- оцінка вартості компонентів власного капіталу;
- розробка ідеальної структури власного капіталу;
- оцінка впливу факторів середовища на власний капітал;
- нагляд за наявністю та рухом капіталу; і пошук потенційних способів збільшити оборотність та рентабельність підприємства.

Методичні рекомендації, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433, містять інструкції щодо заповнення кожного рядка форми № 4 Звіту про власний капітал.

Розроблений алгоритм обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо власного капіталу на основі підсумкових показників внутрішньої управлінської звітності ..... показано на рис. 2.13.

Ми вважаємо, що внутрішня звітність про управління власним капіталом повинна складатися відповідним центром відповідальності.

На нашу думку, в ..... доцільно створити центр контролю та управління капіталом, оскільки власний капітал є важливою частиною фінансових ресурсів компанії та джерелом формування її активів. Створення такого центру було викликано поточними вимогами до управління капіталом і пов’язано з призначенням особи, відповідальної за прийняття фінансових управлінських рішень. Основними завданнями центру контролю та управління капіталом ..... є:

- відповідальність і нагляд за формуванням власного та запозиченого капіталу підприємства як у цілому, так і в розрізі його складових;
- нагляд за внесками акціонерів і учасників за строками погашення заборгованості;
- аналіз співвідношення власного та запозиченого капіталу та визначення найкращої структури капіталу.

Для ефективного функціонування центру контролю та управління капіталом ..... ми пропонуємо такі пропозиції: формування облікової політики власного капіталу з урахуванням потреб фінансового та управлінського обліку (основні та додаткові функції), технології побудови робочого плану рахунків обліку власного капіталу для інформаційної системи управління, внутрішньої звітності та алгоритмів прийняття управлінських рішень.

2.4. Внутрішній контроль формування і використання власного капіталу на підприємстві

Якщо статут і установчий договір підприємства містять основні положення щодо формування та використання власного капіталу, розумно розпочати контроль власного капіталу з їх вивчення. Крім того, перевірці підлягають своєчасність і правомірність засідань правління та загальних зборів акціонерів, оскільки останні визначають, як використовується власний капітал.

Рисунок 2.14 показує етапи контролю власного капіталу.

Зареєстрований капітал складається з пайового капіталу та статутного капіталу. Їх наявність залежить від структури підприємства.

Під час перевірки статутного капіталу необхідно визначити, чи відповідає його розмір законодавчим вимогам (мінімальний розмір статутного капіталу визначено Законами України «Про господарські товариства» та «Про акціонерні товариства») та статутним документам (засновницький договір, у якому може бути зафіксований більший розмір

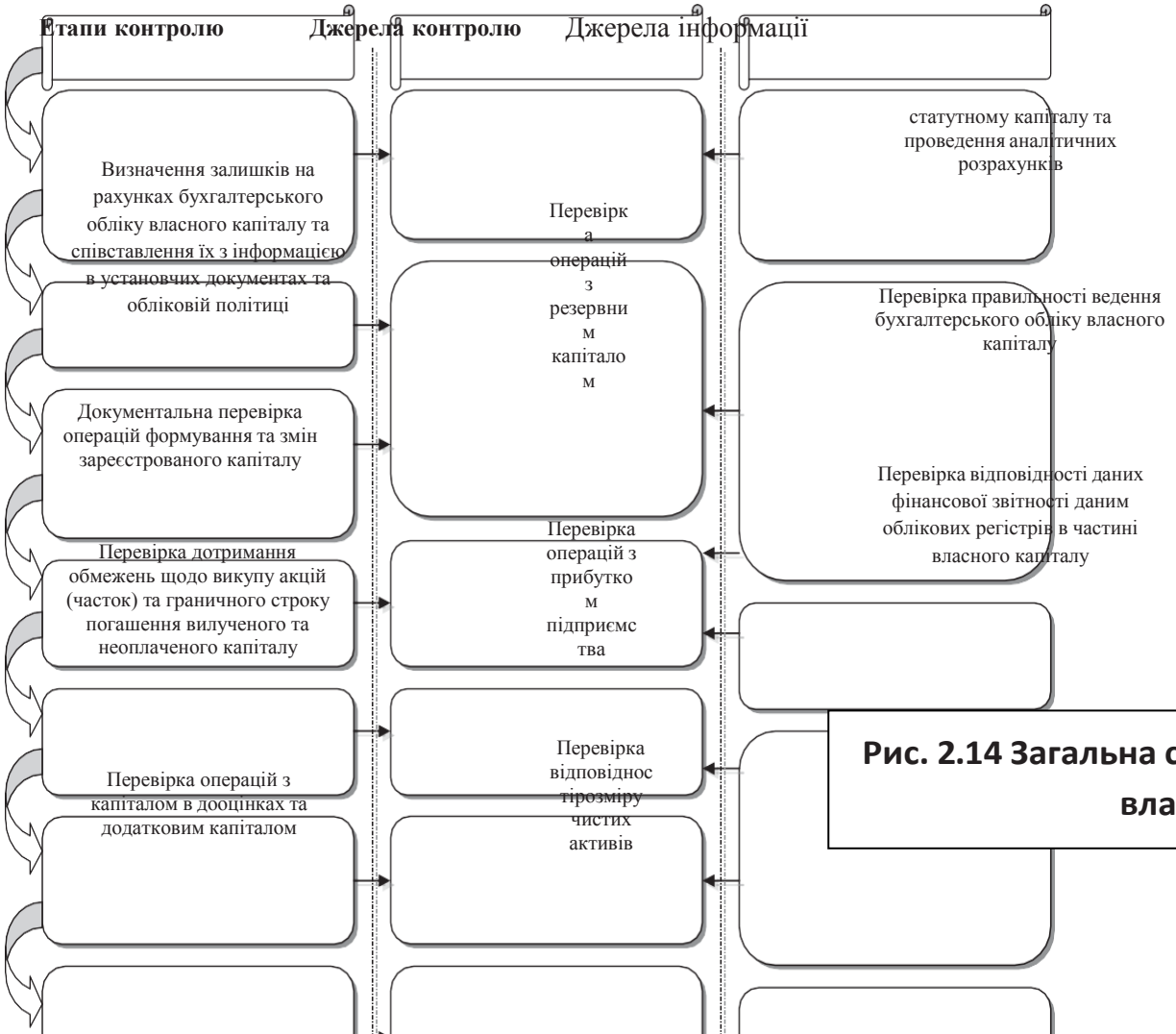

Рис. 2.14 Загальна схема ко
власного ка

		товариства”, “Про господарські товариства”
Реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунками власного капіталу	Установчі документи, Господарський кодекс, Закони України “Про акціонерні товариства”, “Про господарські товариства”, Положення про облікову політику	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій
Прибуткові касові ордери, виписки банку накладні, акти приймання-передачі, акти оцінки майна, протоколи рішень засновників, пропозиції акціонерівщодо викупу їх акцій, реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунками власного капіталу		Реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунками власного капіталу
Реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунком41 “Капітал у дооцінках” 42 “Додатковий капітал”, первинні документи	Установчі документи, рішення зборів засновників, Податковий кодекс, Господарський кодекс, Закони України “Про акціонерні товариства”, “Про господарські товариства”, “Про цінні папери та фондовий ринок”, “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”, Положення про облікову політику	
Реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунком43 “Резервний капітал”		
Реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунком44 “Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)”		
Реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунками власного капіталу, фінансова звітність	П(С)БО 7 “Основні засоби”,8 “Нематеріаль ні активи”,	
Реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунками власного капіталу	13 “Фінансові інструменти”	
Фінансова звітністьпідприємства	Установчі документи, рішення зборів засновників, Податковий кодекс, Господарський кодекс, Закони України “Про акціонерні товариства”, “Про господарські товариства”, Положення про облікову політику, фінансова звітність	
	Установчі документи, Закони України “Про акціонерні	

статутного капіталу, а також порядок внесення вкладів учасників і вид інвестиції (грошові кошти чи майно), метод оцінки Крім того, необхідно перевірити документи, які підтверджують, що внески до статутного капіталу справді були зроблені. Це може включати платіжні доручення та виписки банку, якщо внески були зроблені грошима; акт прийому-передачі, якщо внески були зроблені майном, і наявність оцінки майна згідно з домовленістю засновників. Зміна розміру статутного капіталу повинна зіставляти мінімальний розмір на дату реєстрації змін до статуту товариства під час перевірки.

Основними завданнями контролю операцій із пайовим капіталом є: перевірка законності та справедливості розпаювання вартості майна; визначення справедливої грошової оцінки додатково внесеного та розпайованого майна; встановлення достовірності та повноти визначення фінансового результату та розподілу його між пайовиками; правильність і

Контроль формування капіталу в дооцінках визначає, наскільки доцільно переоцінювати необоротні активи. Контроль додаткового капіталу перевіряє такі речі, як емісійний дохід, реальний внесок засновників у інший вкладений капітал, накопичені курсові різниці, операції з безкоштовно отриманими необоротними активами та інші види додаткового капіталу.

У процесі перевірки достовірності відображення операцій на рахунку 41 «Капітал у дооцінках» важливо визначити, чи це перша переоцінка необоротних активів, чи наступна. Контролер повинен визначити доцільність проведення переоцінки. Він повинен визначити, чи залишкова вартість об’єкта значно відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу, а для нематеріальних активів — чи є активний ринок для них. Наказ про облікову політику повинен визначити рівень суттєвості переоцінки. Крім того, важливо перевірити, чи укладено договори на виконання оцінювальних робіт з незалежними оцінювачами. Це пов’язано з тим, що Податковий кодекс вимагає

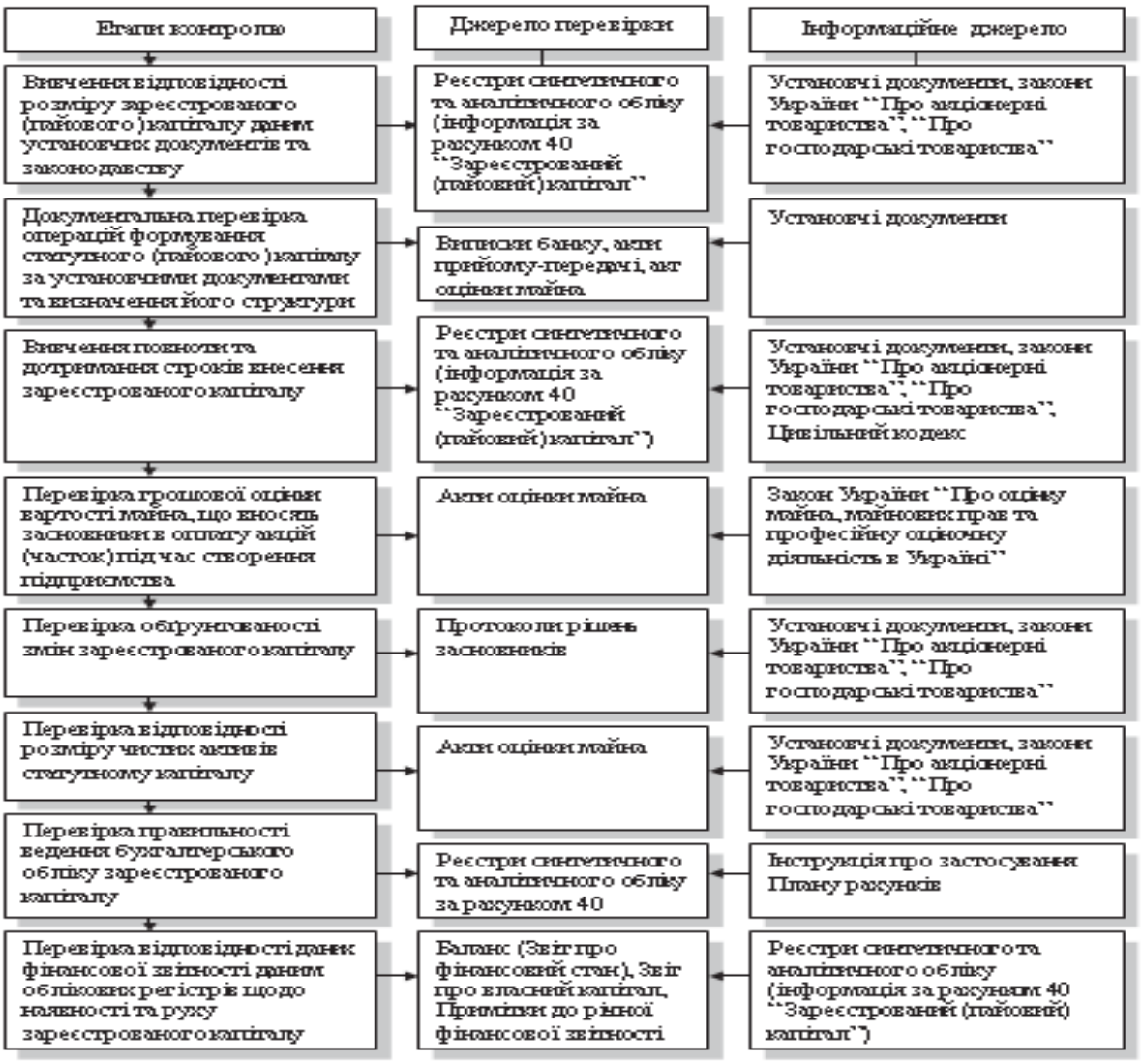

Рис. 2.15 Схема контролю зареєстрованого капіталу

залучення суб'єкта оціночної діяльності з відповідною ліцензією для визначення справедливої вартості під час оцінювання майна з метою переоцінки основних засобів для цілей бухгалтерського обліку.

Відповідно до Наказу про облікову політику контролер також повинен перевірити, чи здійснено переведення капіталу в дооцінках до нерозподіленого прибутку.

Контролер повинен перевірити, чи виникав емісійний дохід під час продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу. Він також повинен перевірити правильність його відображення на субрахунку 421 «Емісійний дохід» і повноту його розрахунку.

Крім того, необхідно перевірити інший капітал, який вклали засновники підприємств, який перевищує розмір статутного капіталу, інші внески тощо. Ці внески повинні бути повністю підтверджені на основі первинних документів, реєстрів обліку та інших джерел.

За даними первинних документів, облікових регістрів, фінансової звітності тощо перевіряються і відображаються операції з безкоштовного отримання компанією необоротних активів та інших додаткових капіталів. Крім того, необхідно перевірити, чи створено додатковий капітал на їхню вартість (за кредитом субрахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи»), а також чи суми нарахованої амортизації протягом строку корисного використання визнаються доходом і списуються з додаткового капіталу. У разі вибуття цих активів вони повинні бути списані на суму залишкової вартості.

Перш за все, контроль за операціями з резервним капіталом передбачає перевірку правильності його розміру. Законодавство передбачає, що резервний капітал для господарських товариств не може перевищувати 15% статутного капіталу.

Таким чином, під час перевірки необхідно порівняти розмір резервного капіталу, зазначеного у Головній книзі (рах. 43), Журналі 7 та фінансовій звітності (Баланс, Звіт про фінансовий стан) (ряд. 1415), Звіт про власний капітал (розділ 6) та Примітки до річної фінансової звітності) з даними, зазначеними у статуті та Наказі про облікову політику. Якщо резервний капітал ще не сформовано повністю, необхідно перевірити, чи зроблено до нього відрахування з чистого нерозподіленого прибутку. Цей відрахування повинен становити 5% чи більше залежно від розміру, передбаченого в статуті та Наказі про облікову політику.

Крім того, потрібно перевірити, як і для чого використовується резервний капітал. Це досягається шляхом порівняння оборотів у Головній книзі за рахунком 43 з напрямами використання резервного капіталу, зазначеними в Наказі про облікову політику, а також рішеннями, прийнятими засновниками та учасниками товариства.

Під час контролю формування нерозподіленого прибутку слід перевірити, чи відображено обороти за рахунком 79 «Фінансові результати» за підсумками звітного періоду за видами діяльності та чи визначено фінансовий результат. Крім того, потрібно перевірити правильність визначення прибутку відповідно до Податкового кодексу України та порівняти його з даними бухгалтерського обліку.

Рішення загальних зборів визначають порядок розподілу прибутку, а також терміни та процедури виплати частки прибутку. Контролер на цій ділянці повинен перевірити, чи є протоколи рішень засновників, а також чи передбачено використання прибутку в установчих документах, обліковій політиці та чи не суперечать вони Законам України «Про господарські товариства», Цивільному кодексу України та Закону України «Про акціонерні товариства».

Що стосується виплати дивідендів у акціонерних товариствах, контролери повинні перевірити наступне: чи однаковий розмір дивідендів на одну акцію одного типу та як вони виплачуються; чи звіт про результати розміщення акцій, на які виплачуються дивіденди, зареєстрований у встановленому законодавством порядку; чи строк виплати дивідендів не перевищив шести місяців; чи дата складання списку осіб, які мають право на отримання дивідендів за привілейованими акціями.

У разі викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо дані з рахунка 45 «Вилучений капітал» використовуються для контролю вилученого капіталу. На керівний орган підприємства покладено обов’язки приймати рішення щодо вилучення капіталу. Протокол використовується для прийняття рішень.

Щоб контролювати рух, необхідно використовувати дебет рахунка 45 «Вилучений капітал», який обліковує фактичну вартість акцій власної емісії або часток, які господарське товариство викупило у своїх учасників. Цей дебет складається з ціни акцій, комісійних винагород, мита, податків, зборів, обов’язкових платежів та інших витрат, пов’язаних із придбанням. Вартість

анульованих або перепроданих акцій відображається за кредитом цього рахунка.

Крім того, контролеру необхідно перевірити, чи дотримано переважне право акціонерів на придбання акцій, які продають інші акціонери товариства, за ціною та на умовах, запропонованих акціонером третій особі, пропорційно до кількості акцій, що належать кожному акціонеру. під час вилучення та перепродажу акцій. Це право вступає в силу протягом двох місяців від дня отримання товариством від акціонера повідомлення про намір продати акції. Упродовж трьох місяців після того, як було встановлено, що переважне право на придбання акцій було порушено, будь-який акціонер товариства має право в судовому порядку вимагати переведення прав і обов'язків покупця акцій на нього.

Процес купівлі-продажу акцій перевіряє, чи пройшло публічне акціонерне товариство процедуру включення акцій до біржового списку будь-якої фондової біржі. Акціонерне товариство може викупити свої цінні папери за рішенням загальних зборів і за згодою власників цих акцій. Для виконання цієї операції необхідно перевірити, чи дотримується процедура, визначена статутом організації та/або рішенням загальних зборів. Контролер визначає максимальну кількість акцій, клас і термін викупу, строк викупу, ціну викупу та спосіб оплати акцій, а також дії компанії щодо викуплених акцій на основі рішення загальних зборів.

На основі даних за рахунком 46 «Неоплачений капітал» перевіряють погашення заборгованості з неоплаченого капіталу за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) і за кожним засновником (учасником) підприємства. Оскільки такий капітал не може перевищувати 12 місяців, контролер повинен перевірити джерела та строк погашення.

Для збереження майна та ефективної діяльності підприємства необхідний швидкий і повний контроль за власним капіталом.

Розділ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

3.1. Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині обліку власного капіталу

В системі управління власним капіталом особлива увага приділяється створенню надійної облікової системи, здатної оперативно надавати користувачам актуальну та корисну інформацію для прийняття фінансових рішень. Завдяки правильній організації бухгалтерського обліку власного капіталу та здатності підтримувати «систему фінансового менеджменту в рішеннях щодо збереження та забезпечення ефективного контролю за формуванням джерел власних коштів» система буде працювати добре.

Облікова політика розробляється для забезпечення того, щоб підприємства могли вести бухгалтерський облік відповідно до міжнародних стандартів. При визначенні елементів облікової політики відповідно до чинного законодавства деякі автори пропонують враховувати, спрямування на задоволення інформаційних потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів, а також на впровадження інформаційних рівнів користувачів та відповідними до них видами капіталу. На нашу думку, сучасна облікова політика щодо власного капіталу повинна не лише відповідати вимогам законодавства та бути ефективним засобом бухгалтерського обліку, технічного та методичного забезпечення та представлення об’єктивної інформації про елементи власного капіталу у фінансовій звітності, але й служити засобом контролю та аналізу стану та змін власного капіталу з метою обґрунтування управлінських рішень з підвищення ефективності його використання.

Дослідження основних елементів облікової політики ..... свідчать про те, що в цьому організаційному регламенті не чітко визначено, як відображати операції з елементами власного капіталу.

Звіт ..... визначає політику обліку, включаючи цитування та посилання на законодавчі нормативні акти. Також наведено частковий огляд облікових процедур щодо формування та зміни окремих складових власного капіталу, оцінки внесків засновників та технології облікового оброблення операцій з елементами власного капіталу. Ці аспекти включають документування, рух первинних документів, розробку плану рахунків, систематизацію даних в облікових регістрах та узагальнення інформації у фінансовій звітності підприємства. Ця практика суттєво впливає на якість облікової інформації та може призвести до прийняття неефективних управлінських рішень щодо управління власним капіталом.

При розробці облікової політики щодо капіталу ..... пропонується відокремити дві групи елементів, щоб підвищити якість облікової інформації, яка використовується в управлінні. Ці групи включають:

1) елементи основного функціоналу, які надають вказівки щодо організації фінансового обліку та передбачають розкриття інформації про капітал у фінансовій звітності;

2) елементи додаткового функціоналу, які зосереджені на отриманні інформації для забезпечення ефективності керування капіталом. У мінливому ринковому середовищі сучасного підприємства елементи цієї групи бажані, хоча не обов’язкові.

Рис. 3.1 показує основну модель формування облікової політики капіталу, яка буде виконувати місію інформаційної підтримки в системі управління ..... Відповідні розділи Положення про облікову політику ..... відображають взаємозв’язок елементів основного та додаткового функціоналу облікової політики щодо капіталу.

Облікова політика щодо власного капіталу ..... повинна бути розроблена відповідно до чинного законодавства, щоб забезпечити потреби користувачів у достовірній інформації про стан і зміни власного капіталу, а

також захистити права власників у разі конфлікту між суб'єктами господарювання.

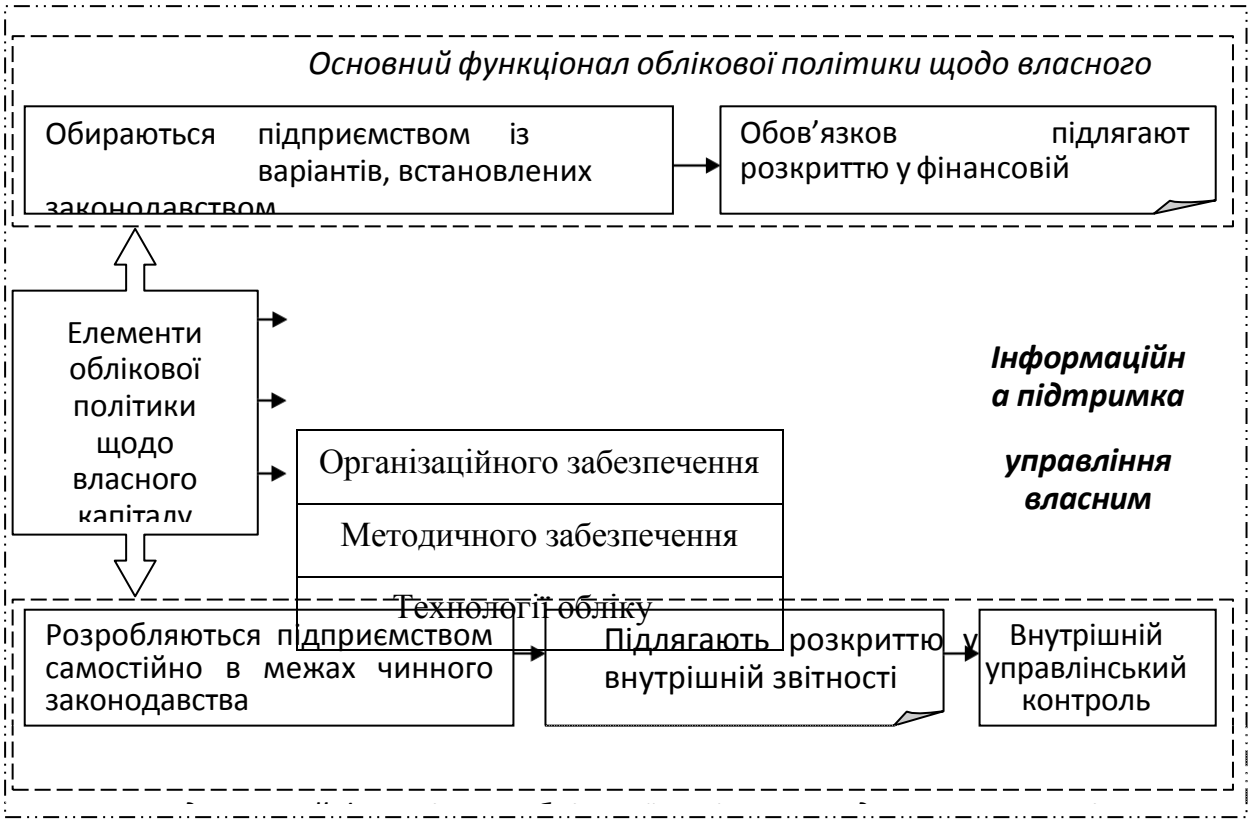

Рис. 3.1. Запропонована модель побудови облікової політики щодо власного капіталу в системі управління .....

Розроблений для ....., даний організаційний регламент складається з чотирьох розділів.

У першому розділі «Організаційне забезпечення обліку власного капіталу» розглядаються цілі облікової політики, поточні стандарти обліку та моніторинг, зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на організацію обліку власного капіталу ....., суб'єкти облікової політики та розподіл відповідальності між ними.

Р.В. Варічева та К.П. Боримська стверджують, що створення ідеальної облікової політики щодо власного капіталу підприємства допоможе лише

ретельний аналіз усіх факторів з урахуванням специфіки діяльності конкретного підприємства.

Ми погоджуємося з цією точкою зору і вважаємо, що у першій частині облікової політики слід враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори бізнес-середовища, які впливають на функціонування підприємства. Особливу увагу слід приділяти організаційно-правовій формі підприємства, складу засновників та їх ролі у формуванні статутного капіталу. Також важливо враховувати технологію обробки облікової інформації та процес подання звітності. Урахування цих елементів допоможе забезпечити повноту та точність облікової інформації про власний капітал підприємства.

В цьому розділі також слід звернути увагу на суб'єкти облікової політики. Вони повинні визначити тих, хто відповідає за облік господарських операцій з елементами власного капіталу та складання фінансової та управлінської звітності, а також чітко визначити, кому вони підпорядковані та що вони повинні робити.

Основною функцією облікової політики є другий розділ під назвою «Методичне забезпечення обліку складових елементів власного капіталу». Цей розділ розглядає методичні аспекти обліку інвестованого та накопиченого під час процесу діяльності капіталу. Він описує, як обліковувати та відображати в звітності статутний капітал, а також зміни складових накопиченого капіталу (додатковий і резервний капітал, дооцінений капітал і нерозподілений прибуток) у розрізі основних типів операцій (доходи; витрати; внески; залучення; додаткова емісія; викуп, перепродаж і анулювання акцій; переоцінка необоротних активів і фінансових інструментів; розподіл прибутку).Для забезпечення організації обліку статутного капіталу в інших країнах використовують як динамічні, так і статичні ідеї, в Україні ця концепція є статичною (табл. 3.1), що також має відображення в обліковій політиці.

Таблиця 3.1

Порівняльний аналіз концепцій обліку статутного капіталу

Порівняльні аспекти	Концепція	
	Статична	**Динамічна**
Сутність	В обліку та звітності відображаються статутний капітал, оголошений згідно засновницьких документів, а також борги учасників за внески.	Облік і звітність відображають фактичну суму внесених капіталів.
Переваги	- інформація про розмір зареєстрованого в установчих документах капіталу можна знайти за допомогою даних обліку; - баланс містить інформацію про заборгованість за внесками до статутного капіталу; - можна дізнатися, чи буде збільшуватись статутний капітал.	– спрощення обліку, оскільки не потрібно відображати курсові різниці за внески в іноземну валюту.
Недоліки	- необхідність ведення рахунків обліку зареєстрованого та неоплаченого капіталу; - необхідність обліку курсових різниць за внесками в іноземну валюту; - баланс не містить інформації про фактично оплачений статутний капітал.	- баланс не містить інформації про підписаний, але не внесений капітал; - дані обліку не дозволяють отримати інформацію про розмір оголошеного статутного капіталу; - неможливо визначити, чи буде поповнюватися статутний капітал.

Приєднуємося до думки І.В. Жолнера, що «краще дотримуватися статичної концепції для того щоб контролювати погашення внесків учасниками», оскільки не всі учасники своєчасно погашають заборгованість за оголошеною установчими документами їх часткою.

У Положенні про облікову політику ..... мають бути визначені методи оцінки внесків учасників, стандарти визнання та оцінки інструментів власного капіталу та база розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу, щоб забезпечити формування інформації про розмір заборгованості за внесками до статутного капіталу.

З метою формування капіталу у рамках облікової політики ..... слід звернути увагу на процеси дооцінки, уцінки та вибуття необоротних активів і фінансових інструментів. Ці процеси, відповідно до МСФЗ, відображаються у складі власного капіталу та детально розкриваються у Звіті про фінансові результати (Звіт про загальний дохід). Зокрема, слід визначити процедуру дооцінки раніше уцінених об’єктів основних засобів, якщо суми попередніх уцінок перевищують їхню поточну оцінку.

Крім того, оскільки це має безпосередній вплив на ліквідність, платоспроможність, ділову активність, динаміку та структуру майна, а також джерела його формування, доцільно чітко вказувати критерій суттєвості для проведення переоцінки необоротних активів і фінансових інструментів.

Відносно резервного капіталу елементи облікової політики ..... повинні визначати, як він формується відповідно до чинного законодавства та установчих документів, а також для чого він використовується.

Спираючись на міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS, E.05.01 «Резерв переоцінки»), деякі вчені, такі як В.Д. Зелікман, В.О. Богомолова та І.Л. Цюцяк, рекомендують підприємствам України створити резерв переоцінки вартості необоротних матеріальних і нематеріальних активів і фінансових інструментів. Ми вважаємо, що створення резерву даних для ..... зайвим, оскільки ці дані відповідають даним, які повинні бути відображені на рахунку 41 «Капітал в дооцінках». Пропонується створювати резерви відповідно до їх цільового призначення, а не більше 5% від загального прибутку ..... Це включає:

- резерви на виплату дивідендів (у розмірі дивідендів за привілейованими акціями);

- резерв на сплату відсотків за облігаціями (у розмірі суми відсотків за облігаціями);

- резерв для погашення заборгованості за довгостроковими кредитами (у розмірі від трьох до шести щомісячних платежів за кредитами).

Нерозподілені прибутки, також відомі як непокриті збитки, є важливою складовою власного капіталу ..... Розмір цих прибутків визначається шляхом порівняння отриманих доходів і понесених витрат протягом звітного періоду. Таким чином, щоб отримати об'єктивну інформацію про розмір нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) в Наказі про облікову політику ....., необхідно враховувати стандарти МСФЗ щодо визнання та оцінки доходів і витрат, а також принципи їх нарахування та відповідності. В даному організаційному регламенті також важливо визначити, як використовувати прибуток звітного періоду, включаючи відповідні критерії.

Розділ третій, «Технологія обліку власного капіталу», описує, як вести облік операцій зі складовими власного капіталу, створювати робочі плани рахунків, вести облікові записи та надавати інформацію у фінансовій звітності. На етапі створення ..... починається документування господарських операцій з елементами власного капіталу (рис. 3.2).

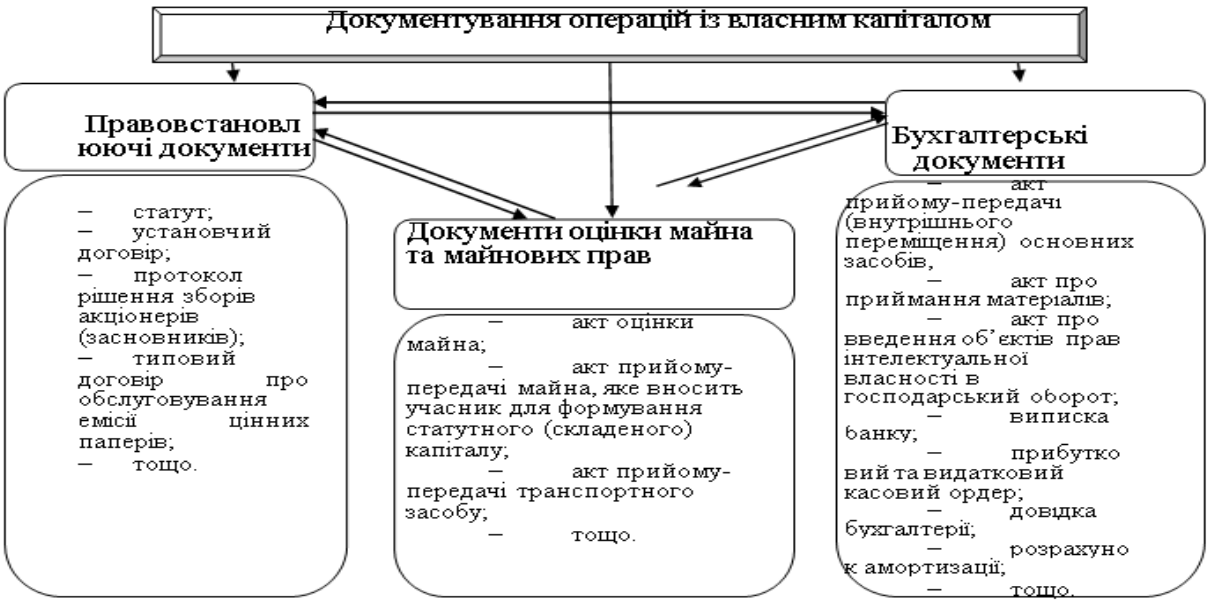

Рис. 3.2. Документування операцій щодо формування та обліку власного капіталу .....

Для ..... пропонується скласти Відомість обліку внесків акціонерів (учасників) у статутний капітал підприємства за формою В-ВК1, щоб покращити аналіз інформації, яка формується в облікових регістрах і внутрішній управлінській звітності та використовується під час контролю за внесками засновників (акціонерів, учасників). Дані відомості відрізняються тим, що вони надають інформацію про кожного засновника, включаючи його ПІБ, ПІН-код, паспортні дані, заяву про внесок, частку або загальну суму. Вони також надають інформацію про методи оцінки майна, суму заборгованості та прострочену заборгованість засновників на дату балансу.

Пропонується використовувати реляційний підхід для побудови робочого плану рахунків для обліку власного капіталу ..... Крім того, слід дотримуватися принципів, визначених К.П. Боримською: легітимність, оптимізація критеріїв, однорідність, системність, раціональність, адаптивність і багатозначне кодування [4]. На відміну від ієрархічного підходу, що передбачений діючим в Україні Планом рахунків бухгалтерського обліку [81] і відповідає вимогам фінансового обліку, реляційний підхід до формування робочого плану рахунків обліку власного капіталу має на меті: по-перше - впровадження до облікової політики елементів додаткового функціоналу, спрямованих на управлінський облік власного капіталу та його складових; по-друге - забезпечення відображення і накопичення облікової інформації про складові власного капіталу в інформаційному середовищі підприємства в потрібних для управління аспектах; по-третє - підвищення аналітичності облікових даних та розширення можливостей управління власним капіталом підприємства.

В робочому плані рахунків рекомендуємо виділяти аналітичні рахунки для обліку капіталу (зареєстрованого, в дооцінках, додаткового, неоплаченого, вилученого), резервів і нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Це дозволить отримати більш детальну інформацію щодо власного капіталу ..... Згідно з реляційним підходом до рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий)

капітал», доцільно відкривати аналітичні рахунки, які зберігатимуть інформацію про такі речі, як статутний капітал, інший зареєстрований капітал, види акцій, акціонери (учасники), резиденти та нерезиденти, види внесків тощо.

Рахунки другого порядку до рахунку 41 «Капітал в дооцінках» містять дооцінку (уцінка) основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інструментів та інших необоротних матеріальних активів відповідно до їх типів і класифікацій. Рахунок 42 «Додатковий капітал» містить рахунки для емісійного доходу, який можна класифікувати за видами акцій, акціонерів, резидентів і нерезидентів; накопичені курсові різниці, які можна класифікувати за видами валюти; безоплатно отримані необоротні активи, які можна класифікувати за видами та групами; і додатковий вкладений капітал, який можна класифікувати за різними внесками. За винятком статутного капіталу та внесків до незареєстрованого статутного капіталу, деталі регулюючого рахунку 46 «Неоплачений капітал» повинні бути представлені відповідно до термінів сплати та відповідно до ознак рахунку 40 «Зареєстрований капітал». В робочому плані рахунків використовується субрахунок 45 «Вилучений капітал», який містить вилучені акції (за їх видами та акціонерами), а також інший вилучений капітал.

Пропонується формувати аналітичні дані за рахунком 43 «Резервний капітал» відповідно до їх цільового призначення, наприклад, сплата дивідендів (за видами акцій), відсотків за облігаціями (за видами облігацій) або погашення заборгованості за довгостроковими кредитами. За допомогою аналізу даних рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» можна підвищити обізнаність про джерела та способи використання нерозподіленого прибутку.

Рекомендовані аналітичні рахунки для обліку власного капіталу розширять діапазон інформації, що відповідає інтересам акціонерів та інших зацікавлених сторін, а також можливості реалізації планування, контролю,

аналізу та регулювання. Крім того, це підвищить якість інформаційної підтримки системи управління власним капіталом .....

Дослідження показало, що вимоги до управління власним капіталом в цілому та окремих його компонентів не задовольняються діючими аналітичних регістрами, які використовуються для збору інформації про складові власного капіталу ....., включаючи журнал № 7 і відомості 7.1 та 7.2 до нього. Таким чином, в аналітичному огляді відсутня інформація про внески акціонерів як у грошовій, так і в негрошовій формі до зареєстрованого капіталу, а також про прострочену заборгованість акціонерів. Для вирішення цього недоліку ми повинні впровадити запропоновану відомість обліку внесків акціонерів у статутний капітал ..... Дані облікові записи містять інформацію про внески в статутний капітал, які були оцінені експертами або за згодою сторін.

3.2. Оптимізація синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу на основі комп'ютерних технологій

На сучасному етапі функціонування економічної системи керівники та бухгалтери стикаються з більшою кількістю інформації, що вимагає перегляду організації бухгалтерського обліку. Національне законодавство про бухгалтерський облік зазнає значних змін, які включають не лише бухгалтерський облік, але й контроль, щоб забезпечити управління на всіх рівнях діяльності та отримання детальної інформації, а також швидке реагування на зміни в законодавстві та відхилення від запланованих показників. Отже, щоб підвищити рівень управління сільськогосподарськими підприємствами, необхідно впровадити нові стратегії управління та повністю автоматизувати обліково-управлінську діяльність за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Згідно з академічними джерелами та науковими публікаціями, враховуючи той факт, що більшість галузей господарської діяльності за межами наукових досліджень і законодавчих актів повністю або частково автоматизовані, існують комп'ютерні технології для розробки оптимальної бази даних для агропромислових підприємств, впровадження автоматизованого обліку робочих місць (АРМ), обліку комунікаційних АРМ та інші суттєві аспекти (рис.3.3). Однак виникає проблема, оскільки мережа робочих місць для керівників та операторів на виробничій дільниці сільськогосподарських організацій часто не оптимізована. Крім того, важливим є те, що багато сільгоспвиробників не використовують спеціалізоване програмне забезпечення для обліку, що обмежує їх можливість швидко реагувати на зміни ринкової ситуації та знижує привабливість для іноземних інвестицій.

У продажу програмних продуктів в Україні доступні десятки програмних пакетів для комп’ютеризації бухгалтерського обліку, які постійно оновлюються.

Загальні рішення охоплюють програмні засоби, спрямовані на автоматизацію основних процесів, таких як облік господарських операцій, формування та обробка ключових документів і утворення звітності. Найбільш поширені бухгалтерські задачі вирішуються за допомогою загальної системи. Ця програма комп’ютерного обліку зазвичай використовує традиційні методи: бухгалтери обробляють журнали операцій і можуть вести кількісні, вичерпні та аналітичні записи. Програма створює внутрішні та зовнішні звіти на основі даних журналу транзакцій. Такі процедури не коштують багато. Кожне конкретне підприємство зазвичай потребує зміни своїх процедур.

В економічній літературі найвідоміші програмні продукти поділяються на такі групи: міні-бухгалтерії („Бухгалтерія малого підприємства”, „Фінанси без проблем”, „Міні-бухгалтерія”, „Інфо-бухгалтер”), інтегровані бухгалтерські системи („Парус”, „Інфософт”, „Інотек”, „Модуль Пі”,

„Інтегратор”); бухгалтерські конструктори („Інформатик”, „БЕСТ”, „Аквілон”, „Порт”, „Бухоблік-Фінанси-Бізнес”); бухгалтерські комплекси („Аргос”, „Авер”); бухгалтерії- офіси („Електронна бухгалтерія”, „ФінЕко”, „Бухгалтерія без проблем”, „Суперменджер”); еккаунт кутюри („Ост-Ін”, „БІТ”, „Нікос-Софт”); галузеві системи (бухгалтерський комплекс АРМ, до якого приєднані спеціалізовані галузеві АРМ); фінансово-аналітичні системи („Аналіз фінансового стану”, „Project Expert”); правові системи й бази даних („Гарант-Сервіс”, „Дінай”, „Грос-Бух”); корпоративні системи („R/3”, „NS”) тощо.

Розробка програмного забезпечення, що відповідає потребам компанії, є частиною спеціалізованого методу. Це можуть бути більш глибоко спеціалізовані рішення, однак вони обмежені в розмаїтості видів діяльності та спрямовані на конкретні галузі бізнесу. Хоча більшість програм автоматизації бухгалтерського обліку працюють у рамках виробничо-збутової складової, технологія комп’ютерної обробки облікової інформації, яка використовується для визначення фінансових результатів, відрізняється в кожній програмі.

Найбільш поширеними програмами для ведення бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств є Dilovod, який є онлайн-сервісом, призначений для підприємців в Україні для ведення обліку та подання звітності. Облік фінансів, взаєморозрахунків, процесів закупівлі та продажу, управління складом, базовий кадровий облік та розрахунок зарплати, а також виконання вимог щодо здачі звітності.

iFin: Це онлайн бухгалтерський сервіс, який, надає можливість подавати звітність в Україні. З його допомогою можна проводити облік доходів та витрат, заробітної плати, а також генерувати необхідні документи та звіти, не вдаючись в тонкощі бухгалтерського та податкового обліку.

Таксер: Це сервіс, спрямований на реєстрацію та подання електронних звітів в Україні, зокрема для ФОП. Він надає можливість подавати звітність до

податкового та пенсійного фонду, а також вести бухгалтерію та обмін документами в електронному форматі.

З цієї точки зору облікові записи комп'ютерних систем є лише вторинною інформацією, створеною шляхом введення певного набору запитів до вихідного набору документів, що зберігаються в базі даних.

Обчислювальні та комунікаційні технології становлять основу сучасного комп'ютерного обліку. Вибір конкретного набору технічних засобів та організаційної структури визначає практичне використання цього обліку. Серед можливих варіантів варто розглянути:

а) Надання кожному бухгалтеру персонального комп'ютера.

б) Використання одного центрального комп'ютера (сервера або мережевого комп'ютера) та терміналів для введення даних.

в) Інтеграція персональних комп'ютерів в мережу, що дозволяє обмінюватися даними між різними обліковими полями.

г) Об'єднання персонального комп'ютера з сервером. У цьому випадку бухгалтер обробляє фінансові результати на спеціальному автоматизованому робочому місці (АРМ), яке функціонує через локальну комп'ютерну мережу.

У системі бухгалтерського обліку аналітичний облік здійснюється шляхом встановлення зав'язків між різними проводками, сумами, кількісними показниками та предметами обліку.

Таким чином, дослідження показують, що використання комп'ютерних програм для обробки бухгалтерського обліку може допомогти підприємствам зменшити трудомісткість бухгалтерського обліку, особливо щодо операцій, пов'язаних із витратами виробництва, виручкою та фінансовими результатами.

3.3. Організація обліку формування і використання власного капіталу із застосуванням МСФЗ

У більшості випадків величина власного капіталу підприємства визначає його здатність вести безперервну діяльність і те, наскільки ця діяльність фінансується власними коштами, а не запозиченим фінансуванням.

У звітності розкрито інформацію про стан і зміни власного капіталу. Це дозволяє управлінському персоналу оцінити фінансову автономію підприємства та перспективи подальших управлінських рішень, а користувачам дізнатися про рівень майстерності менеджерів у використанні ввірених їм ресурсів і довіру інших підприємств.

«Капітал» у всьому світі визначається як різниця між активами та зобов’язаннями компанії. Згідно з українськими правилами, вартість власного капіталу визначається шляхом зменшення суми зобов’язань підприємства на звітну дату на вартість активів. Загалом, ця послідовність відповідає стандартам МСФЗ, оскільки концептуальна основа капіталу визначається як частка активів підприємства після погашення зобов’язань, згідно з п. 4.4. Проте, оскільки

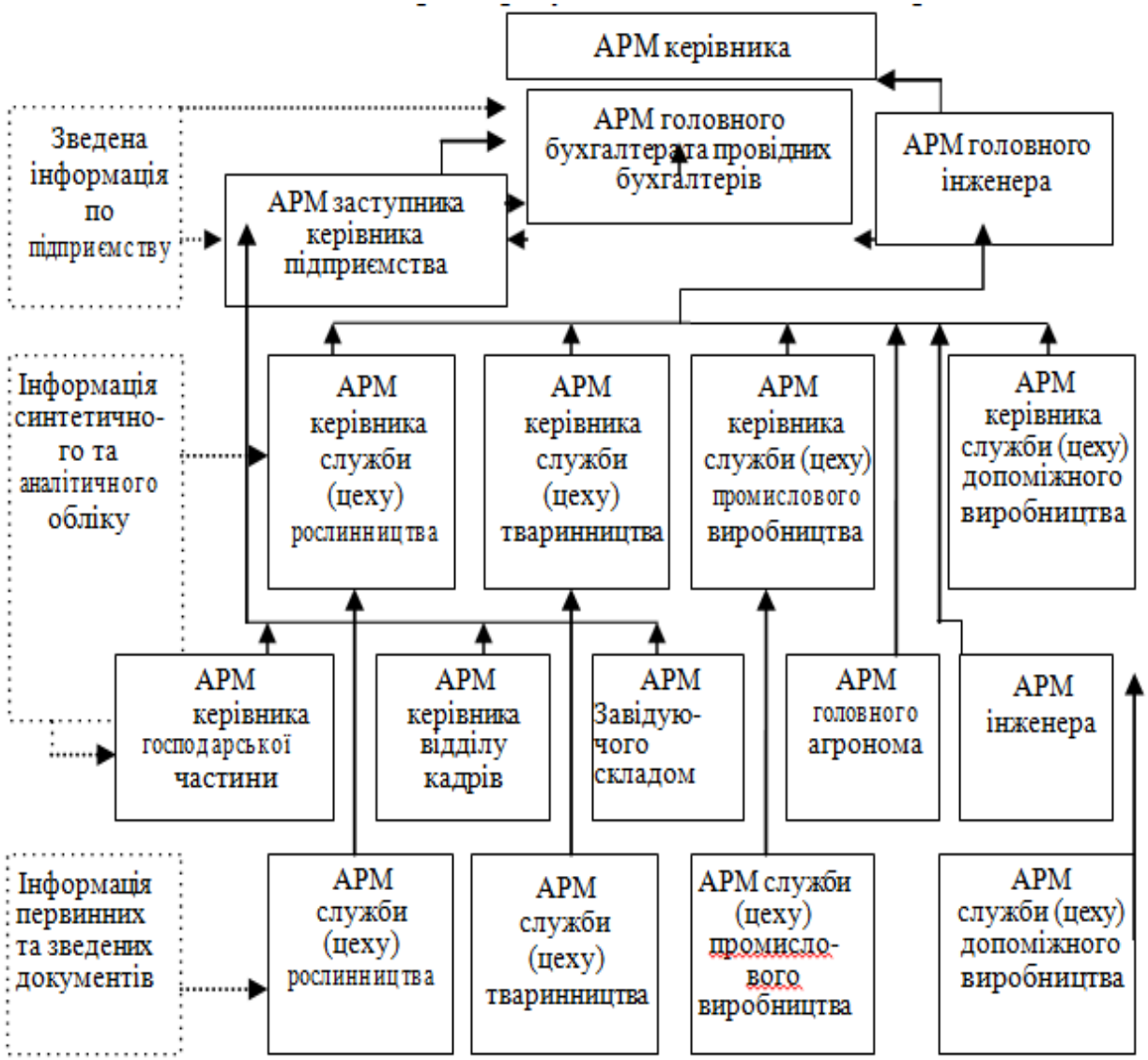

Рис.3.3 Схема організації фінансового обліку власного капіталу

власний капітал є основним джерелом фінансування, міжнародні стандарти трактують власний капітал як чистий капітал або чисті активи суб'єкта господарювання, на відміну від П(С)БО.

Достовірне та повне висвітлення розміру та складових власного капіталу у фінансовій звітності є важливим для оцінки ефективності фінансового менеджменту підприємства та прийняття подальших рішень щодо інвестицій як власниками, так і користувачами звітності. До складу власного капіталу входять такі речі, як кошти, внесені акціонерами (зареєстрованими або

статутним капіталом); нерозподілений прибуток; і резерви, які відображають розподіл нерозподіленого прибутку. Нагадаємо, що у міжнародній практиці виділяють нормативні резерви, які залежать від законодавства (наприклад, резервний капітал в Україні) та ненормативні резерви, які залежать від рішень власників підприємства (наприклад, фонди соціального чи виробничого розвитку підприємства); резерви, які відображають коригування збереження капіталу (до них можуть належати дооцінки або емісійний дохід).

Порядок реєстрації операцій, пов'язаних із складовими власного капіталу, варто розглядати, розкриваючи його поетапно за кожним з елементів. Цікаво відзначити, що "складові" власного капіталу не є стандартними та можуть включати різні компоненти. Це обумовлено стратегією розвитку підприємства, що втілюється у вирішеннях власників щодо формування різноманітних фондів розвитку (додатковий капітал), розподілу прибутку, а також операцій із власними акціями. Рішення про створення складових власного капіталу суттєво впливає на його оцінку.

Справедлива вартість, як правило, є основною оцінкою. Вона використовується для визначення кількості внесків засновників до зареєстрованого (статутного) капіталу, визначення вартості дооцінки необоротних активів, які будуть включені до додаткового капіталу і приведення балансової вартості активів і зобов’язань до справедливої вартості, яка на кінець періоду може бути нижчою, ніж в бухгалтерському обліку. З іншого боку, оцінка величини власного капіталу, яка міститься в реєстраційних документах, може значно відрізнятися від оцінки, яка буде визначена на основі облікових даних, які були отримані на кінець звітного періоду. Це пов’язано з впливом результатів господарської діяльності на розмір власного капіталу та змінами на ринку.

Коли справа доходить до зареєстрованого капіталу, багато міжнародних стандартів, таких як МСФЗ (IFRS) 2 «Платіж на основі акцій», МСФЗ (IFRS) 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові

інструменти», МСБО (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання», і МСБО (IAS) 39 «Фінансові інструменти: визнання і оцінка» (кожен стенд визначає, чи визнаються операції із власним капіталом або віднесені до розрахунків за зобов'язаннями).

Згідно з пунктом 11 МСБО (IAS) 32, інструментом капіталу вважається будь-який контракт, який засвідчує залишкову частку активів суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань. Ці інструменти включають акції. Зазвичай зареєстрований капітал збільшується на суму інструментів капіталу, емітованих для проведення відповідних розрахунків, як наслідок цих операцій. Названа складова власного капіталу пов'язана з кількома проблемами. Одним із варіантів є визнання привілейованих акцій фінансовими зобов'язаннями чи інструментами власного капіталу. Для вирішення цієї проблеми бухгалтерська служба кожного підприємства повинна вивчити сутність такого інструменту відповідно до положень МСБО (IAS) 32. Таким чином, привілейовані акції визнаються фінансовими зобов'язаннями (пп. «а» п. 18 МСБО (IAS) 32) із підходящим відображенням в складі довгострокових зобов'язань підприємства, коли вони створені зі встановленим чітким строком їх подальшого викупу.

Додаток КЗ 13 до МСБО (IAS) 32 доцільно використовувати для проведення аналізу методів визнання інструментів власного капіталу та того, як вони відображаються в бухгалтерському обліку підприємства. У цьому додатку наведено кілька прикладів інструментів власного капіталу: звичайні акції з правом дострокового погашення; певні інструменти з правом дострокового погашення; деякі інструменти (наприклад, певний контракт щодо використання певних активів підприємства), які зобов'язують суб'єкта господарювання надати іншій стороні пропорційну частку чистих активів суб'єкта господарювання лише після ліквідації; певні типи привілейованих акцій (наприклад, привілейована акція, котра визначає погашення на певну дату або за вибором отримувача).

Крім того, МСБО (IAS) 33 «Прибуток на акцію» описує процедуру розрахунку показників прибутковості акцій і визначає різноманітні цінні папери, які можуть бути перекласифіковані в інструменти власного капіталу відповідно до умов укладених контрактів. Міжнародні стандарти щодо операцій з фінансовими інструментами регулюють обіг цих боргових цінних паперів, які класифікуються як розбавляючі акції.

МСБО (IAS) 32 та 33 висвітлюють окремі питання щодо відображення вилученого капіталу в обліку за міжнародними стандартами. Крім того, МСБО (IAS) 32 містить положення щодо власних викуплених акцій. Згідно з пунктом 33, додатком КЗ 36 МСБО (IAS) 32, якщо підприємство повторно купує свої власні інструменти капіталу, ці інструменти слід вирахувати з власного капіталу. Після придбання, випуску або анулювання власних інструментів капіталу суб'єкта господарювання прибуток або збиток від таких операцій не буде включено до прибутку чи збитку. Суб'єкт господарювання або інший член консолідованої групи може придбати та утримувати такі власні викуплені акції. Сплачена чи отримана компенсація буде прямо визнана у власному капіталі.

Нерозподілений прибуток визначається як сума доходів і витрат від операцій з активами та зобов'язаннями, передбаченими в системі МСФЗ. Він є наслідком господарської діяльності підприємств за звітний період. Прибуток або збиток є результатом усіх господарських операцій, які відбулися протягом звітного періоду. Порядок формування прибутку також описано в стандартах, які контролюють облік операцій у конкретних активах чи зобов'язаннях, що впливає на фінансові результати. У той же час важливо звернути увагу на те, як відображати дивіденди, які виплачуються підприємством за наявності прибутку. МСБО (IAS) 33 містить положення щодо виплати дивідендів, яке передбачає нарахування дивідендів на звичайні акції (пункт 6) або виплати дивідендів звичайними акціями (пункт 27). Нараховані дивіденди за привілейованими акціями (кумулятивні та некумулятивні) зменшуються на

прибуток підприємства за звітний період (п. 14). Це також стосується українських компаній.

Концептуальна основа передбачає, що нормативні та додаткові резерви можуть бути включені до власного капіталу залежно від законодавства держави, у якій підприємство працює. Створення резервів за рахунок нерозподіленого прибутку означає зменшення останнього та створення відповідних резервів у сумі, визначеній уповноваженими органами підприємства. Для формування додаткового капіталу використовується модель переоцінки необоротних активів. Ця модель передбачає відображення сум проведених дооцінок у складі власного капіталу.

Питання відображення безоплатно отриманих активів у складі власного капіталу є важливим. Такі операції не передбачені МСФЗ. Згідно з експертами, в інших країнах ця практика не поширена. У цьому випадку вартість безоплатно отриманих необоротних активів може потрапити до складу власного капіталу під час трансформації. У цьому випадку залишкову вартість цих активів буде включено до додаткового капіталу та відноситься до нерозподіленого прибутку.

Відображення так званого емісійного доходу в бухгалтерському обліку також складне. Пункт 78 МСБО (IAS) 1 передбачає, що «власний капітал та резерви поділяють на різні класи, такі як сплачений капітал, емісійний дохід та капітальні резерви». Це вказує на ймовірність існування такої кількості. Емісійний дохід є сумою грошей, отриманих підприємством від емісії власних акцій та інших корпоративних прав, над номіналом цих акцій. Коли мова заходить про різницю між вартістю власних інструментів капіталу МСБО, є кілька важливих моментів. Пункт 16 МСБО (IAS) 33 передбачає, що різниця між балансовою та справедливою вартістю привілейованих акцій, які викуповуються самим підприємством, повинна бути віднесена на збільшення нерозподіленого прибутку.

Крім того, пункт 16 МСБО (IAS) 32 визначає, як відображати у власному капіталі відмінність між справедливою вартістю фінансового зобов'язання та балансовою вартістю інструмента власного капіталу на дату перекласифікації інструмента власного капіталу у фінансове зобов'язання (відповідно до умов цього стандарту). У результаті обігу цих інструментів і використання їх як фінансових інструментів під час управління капіталом підприємства власний капітал збільшується або зменшується на суму різниці між різними вартостями інструментів власного капіталу. Згідно з МСБО (IAS) 1, компанії повинні подати звіт про зміни у власному капіталі, який включає (п. 106): загальний прибуток за період із зазначенням окремо сум, що відносяться до власників материнського підприємства та неконтрольованих часток, вплив ретроспективного застосування або ретроспективного перерахунку, і загальний прибуток за період.

З іншого боку, Примітки до річної фінансової звітності повинні містити аналіз іншого загального прибутку за статтями, а також інформацію про види акцій, включаючи номінальну вартість акцій, дивіденди, які були виплачені власникам протягом цього періоду, а також відповідні дивіденди на акцію. Крім того, важливо детально описати структуру зареєстрованого капіталу, тобто кількість випущених акцій, включаючи оплачені, перебувають у обігу та вилучені акції на кінець звітного періоду.

Для того, щоб отримати повну інформацію, доцільно надати опис кожного резерву, створеного за рішенням власників, разом із описом документальної основи його створення, а також цілей, на які може бути використаний резерв.

3.4. Вдосконалення організації внутрішнього контролю власного капіталу

Внутрішня оцінка власного капіталу представляє собою ключовий елемент ефективного фінансового управління компанією. Цей процес гарантує надійність фінансової звітності та зменшує можливі ризики.

Контроль — це важливий етап, який забезпечує виконання мети об'єкта управління. Здійснення контролю над діяльністю дозволяє отримувати зворотний зв'язок, щоб ефективно оцінювати поточний стан об'єкта управління і швидко виявляти відхилення від встановлених правил, стандартів і вимог. Крім того, цей процес допомагає визначити причини відхилень і сприяє їх швидкому усуненню.

Відповідно до МСА 210 «Узгодження завдань з аудиту», «система внутрішнього контролю» охоплює різноманітні дії, включаючи: середовище контролю; процес оцінки ризиків суб’єкта господарювання; інформаційну систему, включаючи відповідні бізнес-процеси щодо фінансового звітування та повідомлення інформації; діяльність із контролю і моніторинг заходів контролю.

Внутрішній контроль власного капіталу - це процес перевірки дотримання законодавства держави, установчих документів підприємства та рішень його керівних органів щодо порядку формування та зміни всіх елементів власного капіталу. Усі суб’єкти внутрішнього контролю власного капіталу діляться на дві головні категорії. Перша включає спеціальні служби внутрішнього контролю, такі як інвентаризаційна комісія, ревізійна комісія або ревізор, внутрішній аудитор тощо. Друга категорія включає суб’єкти, які здійснюють контрольні функції як частину функціональних обов’язків, такі як керівник, бухгалтерська служба та інший управлінський персонал.

Інвентаризація є основним методом контролю обліку всіх активів і зобов’язань компанії.

Інвентаризація — це процес перевірки та документального підтвердження наявності, стану та відповідності активів і зобов’язань підприємства критеріям визнання та оцінки. Такий контроль є частиною бухгалтерського обліку і має бути обов’язковим доповненням до поточної документації господарських операцій. Відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань № 879, інвентаризація власного капіталу необхідна перед складанням річної фінансової звітності. За потреби проводяться додаткові або позапланові перевірки.

Інвентаризація власного капіталу передбачає перевірку наявності документів, що стосуються засновницької та статутної діяльності, свідоцтв про державну реєстрацію та документів, які підтверджують і засвідчують внески до статутного капіталу. Інвентаризація статутного капіталу передбачає підтвердження залишку за кожним учасником за допомогою аналітичного обліку.

Таким чином, інвентаризація виявляє залишки по відповідних документах, вивчає обґрунтованість сум, що обліковуються на цих рахунках, визначає терміни виникнення зобов’язань компанії перед власниками, визначає реальність часток компанії в статутному капіталі та її власників.

Під час проведення інвентаризації виконується перевірка відповідності записів на рахунках 40 "Зареєстрований капітал" та 46 "Неоплачений капітал", а також підтвердження цих записів за допомогою первинних документів, таких як платіжні касові ордери (ПКО), виписки з банку, накладні, акти приймання-передачі і т.д.

На закінчення кожного фінансового року необхідно провести перевірку вартості чистих активів і розміру статутного капіталу, з метою підтвердження

точності оцінки і впевненості в тому, що будь-які зміни у розмірі статутного капіталу відображаються в обліку фінансових операцій.

Окрім того, акціонерним товариствам необхідно перевірити організацію аналітичного обліку в розрізі даних про розміщення акцій у звітах про випуск акцій, установчих документах та змінах до них. Останнім етапом процесу інвентаризації є контроль інвентаризаційних розбіжностей і розроблення пропозицій щодо прийому рішень за виявленими порушеннями.

Положення №879 достатньою мірою регулює процес розробки пропозицій щодо зменшення дисбалансу в процесах інвентарізації. Контроль власного капіталу стає все більш важливим в умовах розмежування процесів управління та володіння. Таке розмежування є організаційною особливістю підприємств з корпоративним типом управління (господарські товариства, зокрема акціонерні товариства), або коли власник-керівник відходить від безпосереднього управління бізнесом, надаючи професійним менеджерам виконувати управлінські обов’язки.

У даному контексті введення в дію служби внутрішнього аудиту є обґрунтованим, оскільки це все більше сприймається вітчизняними підприємцями як необхідний компонент успішного розвитку компанії.

Світова фінансова криза та триваюча криза ліквідності знову підкреслили важливість внутрішнього аудиту для керівників компаній. Цей інструмент дозволяє перевіряти ефективність та надійність всіх систем управління компанією, включаючи внутрішні контрольні механізми.

Згідно з МСА 610 "Використання роботи внутрішніх аудиторів", внутрішній аудит (internal audit function) визначається як структурний підрозділ суб’єкта господарювання, призначений для надання впевненості та консультування. Його основне призначення полягає в оцінці та покращенні ефективності процесу управління суб’єктом господарювання, а також процесів управління ризиками і внутрішнього контролю.

Внутрішній аудит підпорядковується безпосередньо власнику. Це відрізняє його від суб'єктів внутрішнього контролю, які підпорядковані керівникам, таким як бухгалтерія, інвентаризаційна комісія, керівники структурних підрозділів тощо. При цьому слід зазначити, що, оскільки служба внутрішнього аудиту є основним підрозділом організації, вона повинна бути добре організована. Такий внутрішній аудиторський підрозділ сприятиме досягненню високого рівня самостійності, а в кінцевому підсумку визначатиме ефективність контролю та аналізу фінансової та господарської діяльності підприємства в цілому.

Внутрішні аудити мають багато переваг, якщо розглянути альтернативні методи контролю, такі як незалежний аудит і аутсорсінгові послуги, які передають функції внутрішнього аудиту спеціалізованій компанії.

Звичайно, зовнішній аудит зазвичай проводиться для підтвердження достовірності фінансової звітності, тому він не може забезпечити оперативність і системність контролю. Хоча використання аутсорсінгу підвищує оперативність порівняно з зовнішнім аудитом, існує ризик розголошення конфіденційної інформації та недостатнє розуміння галузевої специфіки діяльності компанії. Для акціонерних товариств, які є об'єктами обов'язкового зовнішнього аудиту відповідно до Закону про цінні папери та фондовий ринок, хороший внутрішній аудит є необхідним для успішного зовнішнього аудиту та дозволяє знизити витрати.

Отже, всі викладені вище аргументи свідчать про доцільність впровадження служби внутрішнього аудиту як окремого структурного підрозділу підприємства з метою поліпшення внутрішнього контролю загалом та управління власним капіталом зокрема. З урахуванням того, що інститут внутрішнього аудиту є відносно новим для нашої країни, не існує єдиного методичного підходу щодо формування служби внутрішнього аудиту на сьогоднішній день. Таким чином, питання організації та методики внутрішнього аудиту вимагає подальших досліджень з метою вдосконалення методичних підходів до створення служби внутрішнього аудиту як необхідного структурного підрозділу підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведених досліджень та теоретико-практичних основ обліку, контролю і аналізу формування та використання власного капіталу, а також фінансово-економічних показників діяльності ..... у Золочівському районі Львівської області можна зробити наступні висновки:

1. Власний капітал становить ключовий показник активності підприємства, оскільки він функціонує як джерело довгострокового фінансування та відображає кредитоспроможність підприємства.

2. Відповідно до НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", визначено, що "власний капітал - це частина активів підприємства, що залишається після врахування його зобов'язань".

3. Елементами власного капіталу є зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), вилучений капітал і неоплачений капітал.

4.Враховуючи особливості досліджуваного підприємства, слід зазначити, що ..... знаходиться в селі …….. Золочівського району Львівської області. На відстані 25 км від центру Золочівського району та 95 км від центру Львівського району. Компанія зареєструвалася 21 грудня 2001 року. Компанією керує ……... 2 009 375,00 грн є статутним капіталом компанії.

5. Підприємство має організаційну структуру, яка включає дві бригади для обробки зерна, свиноферму, пасіку, тракторну бригаду, склад і ремонтну майстерню. Компактне розташування виробничого блоку не тільки економічно вигідне, але й зручне. Основним напрямком діяльності цього підприємства є організація та реалізація сільськогосподарського виробництва, а також надання послуг персоналу та місцевому населенню.

6.Основною метою діяльності ..... є виробництво, вирощування, заготівля, переробка та реалізація сільськогосподарських продуктів, зокрема зерна, соняшнику, ріпаку, свиней і меду.

7. ..... орендує землю та уклало 245 договорів оренди з орендарями. За останні три роки структура та склад угідь не змінилися. Загальна площа сільськогосподарських угідь становить 773 га, більшість з яких є орними.

8. У структурі товарної продукції досліджуваного підприємства продукція рослинництва займає найбільшу питому вагу, 99,1%, за обсягами реалізації продукції, як показано в таблиці 2.1. Що стосується виробництва продукції тваринництва, слід зазначити, що воно не має значного розвитку на підприємстві, і становить лише 0,9% від загального обсягу товарної продукції.

9.Серед продукції рослинництва зернові та бобові займають набільшу питому вагу, в середньому 33,6% за останні три роки. Озима пшениця займає друге місце з 17,3%, а ріпак займає третє місце з 13,3%.

10. В середньому за три роки продукція свинарства становила 0,8% підприємства, а виробництво меду 0,1%.

11. Відповідно до аналізу основних економічних показників діяльності підприємства в таблиці 2.2, у 2022 році всі показники цієї таблиці зросли порівняно з 2020 роком. Крім того, валова вартість продукції сільського господарства зросла порівняно з 2020 роком. У 2022 році вона зросла на 20246 тис. грн., а валова вартість продукції на 100 га зросла до 334000 грн. Це свідчить про те, що землю на підприємстві використовують більш ефективно. Собівартість реалізованої продукції за останні три роки зросла на 19287 тис. грн., а чистий дохід зріс на 3463 тис. грн., валовий прибуток на 15343 тис. грн. і чистий прибуток на 14333 тис. грн., при цьому середня робоча сила зменшилася на одного працівника.

12.Підприємство отримало прибуток від своєї діяльності, рівень прибутку в 2022 році склав 41,1%, що в 3,7 рази більше, ніж у 2020 році.

13. Аналізуючи дані про дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства, можна зазначити, що дебіторська заборгованість на кінець року зросла порівняно з початком року на 21798 тис. грн. Найбільша частка в структурі дебіторської заборгованості припадає на заборгованість за товари, роботи та послуги, яка на кінець 2022 року складала 2451 тис. грн. або 23,0%. Щодо заборгованості розрахунків з бюджетом, то на початку року вона становила 187 тис. грн. і складала 4,1% в структурі дебіторської заборгованості, а на кінець року ця заборгованість була відсутня. Зросла також і інша дебіторська заборгованість, досягнувши на кінець року 20306 тис. грн., що становить 77,0% зростання порівняно з початком року, а саме на 19534 тис. грн.

14. Значно зросла інша дебіторська заборгованість, досягнувши на кінець року 20306 тис. грн., що представляє зростання на 77,0%. Порівняно з початком року, її вартість збільшилася на 19534 тис. грн.

15. Після аналізу даних про кредиторську заборгованість господарств можна відзначити загальний рівень зростання всіх показників на кінець року, досягнувши 10306 тис. грн. Це є на 7607 тис. грн. більше, ніж на початку року.

16. Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги зросла на 4 387 000 грн., а поточні зобов’язання за розрахунками з бюджетом на 65 000 грн. і з оплати праці на 36 000 грн. Крім того, інші поточні зобов'язання зросли на 3 119 000 грн.

17. На кінець звітного року кредиторська заборгованість перевищувала дебіторську на 14191 тис. грн. З одного боку, досліджуване підприємство має меншу кредиторську заборгованість, ніж дебіторську, але його дебіторська заборгованість все ще має значні зобов’язання, що негативно позначається на його діяльності.

18. При вивченні організації бухгалтерської роботи ..... можна відзначити, що облік ведеться вручну за допомогою журналів-ордерів. Також виявлено, що відсутня чітка облікова політика, а документообіг в господарстві не відповідає вимогам і не дотримується складеного та затвердженого графіку документообороту, що є негативним явищем.

19. Що стосується контролю за веденням обліку, керівник ..... не розробив і не схвалив план інвентаризації господарства. Перед складанням річного звіту та при зміні матеріально відповідальної особи інвентаризація проводиться.

З метою вдосконалення організації обліку в цілому та обліку власного капіталу зокрема а також економічної діяльності в ....., на нашу думку необхідно:

- в Наказі про облікову політику приватному підприємству пропонується відкрити розділ, в якому буде відображено сутність окремих складових щодо організації обліку власного капіталу;

- для забезпечення своєчасного і правильного заповнення всіх документів з обліку рекомендується керівництву досліджуваного господарства розробити та затвердити графік документообігу. Цей графік повинен включати чіткі терміни та визначати відповідальних осіб за кожен етап обробки документів. Затверджений графік документообігу стане основою для ефективного контролю та надзору за обліковими процесами на підприємстві;

- для забезпечення ефективного внутрішнього контролю над проведенням операцій з обліку формування і використання власного капіталу рекомендується створити та затвердити комісію внутрішнього контролю на підставі розпоряджень голови господарства. Ця комісія візьме на себе відповідальність за періодичні перевірки та контроль за обліковими операціями. Затвердження такої комісії стане важливим кроком у зміцненні

внутрішнього контролю та забезпеченні надійності фінансової звітності підприємства;

- завершення процесу комп'ютеризації обліку є необхідним етапом, оскільки це визначений шлях для поліпшення оперативності та аналітичності обліку, а також підвищення інформаційної функціональності. Застосування комп'ютерних технологій в обліку дозволяє автоматизувати процеси, зменшити ймовірність помилок, швидше отримувати необхідну інформацію та поліпшити загальну ефективність обліково-аналітичного процесу;

- при розгляді методології обліку об'єктів формування і використання власного капіталу слід проводити з урахуванням міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Це важливо для забезпечення відповідності облікових процедур та звітності міжнародним стандартам, що сприяє підвищенню довіри інвесторів та партнерів, а також покращенню порівняльності фінансових результатів на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аракелян А. Г. Теоретичні підходи до визначення категорії «власний капітал» URL: http://www.rusnauka.com/ 10_NPE_2011 /Economics/ 3_83130.doc.htm.

2. Бернадзіковська Л. О. Особливості формування власного капіталу підприємства у вітчизняній та міжнародній економіці URL: http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-411/business-economics-and-production-management-411/11299-411-1069.

3. Бержанір І.А. Напрями удосконалення обліку розрахунків з контрагентами. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2019. С. 25–27.

4. Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А. Економічна сутність зобов'язань і розрахунків підприємства. Приазовський економічний вісник. Випуск 2(19) 2020. С. 240-244.

5. Бобяк А. П. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік / А. П. Бобяк // Міжнародний збірник наукових праць. – 2017. – Вип. 1 (19) . – С. 55–58.

6. Боримська К. П. Удосконалення організаційних засад проведення аналізу формування та змін власного капіталу в корпоративних підприємствах / К. П. Боримська, Р. В. Варічева. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/.

7. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підруч. / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 480 с. - URL: http://lib.istu. edu.ua/ index.php?p=23&id=2331&par=422&page=1.

8. Варичева Р. В. Власний капітал: функціональний підхід до трактування сутності, напрями класифікації у вітчизняній та зарубіжній практиці / Р. В. Варичева // Вісник ЖДТУ. – 2016. – № 2 (52). – С. 37–42.

9. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика

: Навч.-практ. посіб. / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 536 с.

10. Викиданець І. В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства/ І. В. Викиданець // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Сер. Економічні науки: науковий журнал. – 2015. – № 3. – С. 208-215.

11. Воськало Н. М. Розкриття інформації щодо власного капіталу у системі звітності підприємства / Н. М. Воськало // збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Серія: економічні науки. – Черкаси : ЧДТУ, 2013. – Вип. 28. – Частина І. – 242 с. – С. 182-187.

12. Воськало Н. М. Формування облікової політики підприємства щодо власного капіталу / Н. М. Воськало // Вісник Львівської комерційної академії. – Серія економічна. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2014. – Вип. 36. – 486 с. – С. 66-69.

13. Гайдамака Н. В. Організація та шляхи вдосконалення обліку операцій формування і зміни власного капіталу / Н. В. Гайдамака, В. С. Терещенко // Зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування та розвиток економіки : міжнар. наук.-практ. конф., 5-6 квітня 2016 р. : матеріали у 2 ч. – Дніпро, 2016. – Ч. 2. – 112 с.

14. Гудима К. С. Бухгалтерський аспект сутності та складу власного капіталу акціонерного товариства URL: /http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Economics/74616.doc.htm.

15. Гуренко Т. О. Сучасний погляд на власний капітал. URL: http://nubip.edu.ua/sites/default/files.

16. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцурпатий, У.О. Марчук – К.: «Центр учбової літератури»,2014.–496с.-URL:https://img.yakaboo.ua/media/mediagallery/pdf/v/n/vnutr_guzal.pdf.

17. Закон України «Про аудиторську діяльність». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3125-12.

18. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : від 16.07.99 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 01.07.2021.- URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14.

19. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Документ z0377-04, чинний. - URL: https:// akon.rada. gov.ua/laws/show/z0377-04#Text.

20. Інструкцією «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій».-URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text.

21. Інструкція про порядок відкриття та використання рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів : - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text.

22. Інструкція про порядок проведення ревізії і перевірок органами державної контрольно-ревізійної служби в України від 26 листопада 1999 року № 107. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text.

23. Іщенко Я.П. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства / Я.П. Іщенко, Л.В. Галайда // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 146–148.

24. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства / А. М. Кадацька // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2014. – № 4 (59). – С. 153-156.

25. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр навч. літ-ри, 2016. – 392 с.

26. Коваль Л. В. Власний капітал: облік та представлення в звітності, в контексті національних та міжнародних стандартів / Л. В. Коваль, В. В. Горбатюк. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgibin-/irbis_nbuv.

27.Крівцова Т. О. Удосконалення аудиту зобов'язань підприємств. Бізнесінформ. № 6 '2019. С. 201-209.

28. Крупка Я. Д. Фінансовий облік: [підручник] / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь[та ін.]. – 4-те вид., доповн. та переробл. –

Тернопіль : ТНЕУ, 2017.– 451с.-URL: http: //dspace. wunu.edu. ua/bitstream/316497/37631/1/%D0%9A%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BA%D0%B0.pdf.

29. Кубік В.Д., Волчек О.М. Оцінка зобов'язань підприємств в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Вісник соціальноекономічних досліджень, № 3-4 (74-75), 2020. С. 45-56

30. Любар О.О. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». № 5, 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.107.

31. Малярець Л. М. Управління процесом росту власного капіталу підприємства : [монографія] / Л. М. Малярець, Н. М. Пономаренко. – Харків : вид. ХНЕУ, 2015. – 132 с.

32. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: [Пер. з англ. мови] / О.В. Селезньов, О.Л Ольховікова, О.В Гик, Т.Ц Шарашидзе, Л.Й Юрківська, С.О. Куліков. – К.: ТОВ "ІАМЦ АУ "Статус", 2018. – 1172 с. - URL: https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu.

33. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» Документ 929_019.–URL: https://zakon. rada. gov.ua/laws/show/929_019#Text.

34. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: Видання 2016=2017 рр. року. Частина 1 / Пер. з анг. мови О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов, Т. Ц. Шарашидзе. К. : Міжнародна федерація бухгалтерів.1026 с. - URL: https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu.

35. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006 р. URL: http://uazakon.com/big/text892/pg1.htm.

36. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств. Наказ Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. №390 URL: http://www.uazakon.com/big/text1166/pg1.htm.

37. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку щодо операцій з формування статутного капіталу в акціонерних товариствах. URL: http // www.liga.net.

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. - URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/z0336-13#Text.

39. Овчарик Р. Ю. Аудит на базі комп'ютерних програм: продуктивність, рентабельність та тенденції розвитку. Інтер наука. Серія «Економічні науки». 2017. № 1. С. 68–72.

40. Островерха Р. Е. Організація обліку: навч.-метод. посібник / Р.Е. Островерха. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2017. – 318 с.

41. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text.

42. Податковий кодекс № 2755 - VI від 02.12.2010р. зі змінами та доповненнями. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.

43. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, наказ МФУ №88 від 24.05.95р. - z0984-21//URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text.

44. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ МФУ від 27.06.2013 р. за № 628.- URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text.

45. П (С) БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» Наказ Мінфіну України від 28 травня 1999 р. № 137.- URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text.

46. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Садовська І. Б. – Луцьк : Навчально-видавничий відділ ЛНТУ, 2013. – 632 с.

47. Самойлова Т. А. Джерела формування фінансового капіталу

підприємства / Т. А. Самойлова // Облік і фінанси АПК. – 2017. – № 1. – С. 169–173.

48. Сирцева С.В., Щербак М.М. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 14. 2016. С. 1001-1005.

49. Слюсаренко В.Є. Аудит: сучасний стан та перспективи розвитку на Україні. Монографія. – Ужгород; «УжНУ», 2014. – 200 с. - URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/9339.

50. Сопко В. В. Власний капітал акціонерних товариств: особливості визначення та обліку / В. В. Сопко // Наук. вісник Нац. лісотехнічного ун-ту України. – 2015. – Вип. 17.6. – С. 246–253.

51. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н. М. Ткаченко. – К. : Алерта, 2016. – 928 с.

52. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон – Тернопіль: ТНЕУ, – 2016. – 304 с. 81.

53. Хмелевська А. В. Власний капітал за атрибутами об’єкту бухгалтерського обліку / А. В. Хмелевська, Г. М. Незборецька // Сталий розвиток економіки. – Хмельницький // : Університет економіки і підприємництва. – 2016. – № 4. – С. 192-194.

54. Shapovalova Alla, Kuzmenko Olena, Polishchuk Oleh, Tetyana Larikova, Myronchuk Zoriana (2023), National accounting and reporting standards in the era of digitalization of the economy. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2023. Vol. 4 (52). P. 33-52. https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4102 https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4102 Web of Science.

55. Цюцяк Л. І. Сучасний стан та удосконалення порядку облікового відображення капіталу в дооцінках / Л. І. Цюцяк // Облік і фінанси. – 2014. –№ 1 (63). – С. 65–70.

56. Шара Є. Ю. Фінансовий облік : навчальний посібник / Є. Ю. Шара, І. Є. Соколовська-Гонтаренко. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 336 с.

57. Чиж Н.М. Еволюція поглядів на сутність категорії «капітал» / Н. М. Чиж // Економічні науки. Сер. Економічна теорія та економічна історія : зб. наук. пр. – Луцьк : ЛНТУ, 2017. – Вип. 6 (23), ч. 2. – С. 1–13.

58. Шкварчук Л. О. Аналіз джерел формування основного капіталу підприємств України / Л. О. Шкварчук, І. М. Павлов // Наук. вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 19.7. – С. 219–224.

59. Яровенко Т. С. Удосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу у сучасних умовах / Т. С. Яровенко, К. П. Свистильник // Вісник Дніпропетровського ун-ту. Сер. Економіка. – 2017. – Вип. 7 (2). – С. 189– 194.